

PARALELLEN
IN DE
TRADITIONELE CHINESE
GENEESKUNDE (TCM)
EN
ANTHROPOSOFISCHE
GENEESKUNDE

PARALELLEN IN DE TRADITIONELE CHINESE GENEESKUNDE (TCM) EN ANTHROPOSOFISCHE GENEESKUNDE

A. J. R. van der Ley, huisarts
scriptie voor het c- examen acupunctuur van de NAAV
15 augustus 2000

'Ik ga uit van der existens verscheidener werelden in eenzelfder ruimtetijdverband. Deze gans verscheidene werelden kunnen zich op een bepaald punt raken, volgt u mij?'

Prof. Dr. Zbygniew-Priwytzkofski

Copyright © 2000 A. J. R. van der Ley

Op deze plaats wil ik de mensen bedanken die geholpen hebben deze scriptie te schrijven. Allereerst R. Marlin die mij gestimuleerd de draad van het schrijven weer op te pakken en door te zetten. Daarnaast dank voor de hulp van mijn collega's T. van der Goot en E. Schoorel voor hun adviezen. Last but not least N. van der Ley- Witzel voor het kritisch doorlezen van de tekst en het aanbrengen van de correcties.

PARALELLEN IN DE TRADITIONELE CHINESE GENEESKUNDE (TCM) EN ANTHROPOSOFOISCHE GENEESKUNDE

scriptie voor het c- examen acupunctuur van de NAAV

Inhouds opgave

1. Inleiding en probleemstelling
2. Categorieën
3. Paradigma's
4. Universitaire geneeskunde
5. Anthroposofische geneeskunde
 - 5.1. oorsprong
 - 5.2. basis begrippen
 - 5.2.1.fenomenologie
 - 5.2.2.benadering mens en natuur
 - 5.2.3.driedig mensbeeld
 - 5.2.4.vierledig mensbeeld
 - 5.2.5.twee stromen
6. TCM
 - 6.1. oorsprong
 - 6.2. basis begrippen
 - 6.2.1.Yin en Yang
 - 6.2.2.Qi en de meridianen
 - 6.2.3.Qi en acupunctuur punten
 - 6.2.4.Qi en energie productie
 - 6.2.5.Organen
 - 6.2.6.Chinese Pols
 - 6.2.7.Vijf Elementen ofwel Five Phases
 - 6.2.8.Ziekte oorzaken
7. Twee stromen
8. Yin- Yang
9. Twee stromen versus Yin- Yang
10. Synthese: therapieën samengevoegd
11. Conclusie
12. Appendix I, II, III, IV, V
13. Literatuur
14. Stellingen behorend bij deze scriptie
15. Samenvatting in Nederlands
16. Samenvatting in Engels

Stellingen

- 1 Het vergelijken van verschillende disciplines, die zich bezig houden met additieve geneeskunde is een zinvolle bezigheid omdat dit het beeld van de disciplines verrijkt en verheldert en dus een groter inzicht in beiden geeft.
- 2 Het vergelijken van Anthroposofische geneeskunde en TCM levert therapeutische consequenties op, die voor beide disciplines een verruiming betekenen.

Inleiding

In mijn scriptie vergelijk ik twee verschillende geneeskundige tradities en hun begrippen kaders. Door het formuleren van paradigma's wordt het mogelijk te begrijpen waarom de verschillen onoverbrugbaar lijken, maar niet zijn. Ik heb gekozen om Traditional Chinese Medicine (TCM) en Anthroposofische geneeskunde te vergelijken omdat ik beide disciplines goed ken. Bovendien hebben ze zoals uit mijn scriptie blijkt veel gemeenschappelijk en zijn dus goed te vergelijken. Beiden hebben een afwijkende visie op de oorzaak van ziekten, beiden behandelen ziekten anders dan de universitaire geneeskunde, beiden hebben een additief karakter en wijzen de laatste niet af, relativiseren wel de verworvenheden ervan. Ik beoog geen volledigheid, het is een inleiding. Al werkende merkte ik dat er zoveel over te schrijven is dat de scriptie als maar uitgebreider dreigde te worden. Daarom zijn alleen het onderwerp Onderstroom/ Bovenstroom en Yin/ Yang en de voor het begrip hiervan noodzakelijke onderwerpen verder uitgewerkt. Daarnaast heb ik nog een aantal onderwerpen aangestipt: de Chinese Elementen leer en de Anthroposofische parallellen hiervan. De TCM is niet te begrijpen zonder een inzicht in deze elementen leer. Bij de beschrijving van ziektebeelden en therapieën wijd ik wat uit, om al redenerend te proberen de lezer mee te nemen in de denkt trant die ziekte en de therapie van uit de Anthroposofische geneeskunde en de TCM duidelijk maakt. De Chinese elementenleer heeft een anthroposofische tegenhanger die niet goed te doorgronden is omdat er naast overeenkomsten ook incongruenties zijn. Ik noem het heel kort omdat het een goed idee geeft over de valkuilen die er ook op dit gebied liggen. Het schrijven van mijn scriptie heeft mij veel genoeg verschaft, omdat het mijn eigen inzicht in de beide disciplines heeft vergroot. Ik overweeg het geheel uiteindelijk verder uit te werken en als boekje te publiceren.

Paradigma's

In verschillende geneeskundige tradities in de wereld zijn opvallende overeenkomsten te vinden in het benaderen van een zieke en het begrijpen van de ziekte. De terminologie is soms opvallend overeenkomend. Het onderzoeken en vergelijken van deze parallellen vergroot het begrip over de beide systemen. West-Europees: dokter ik heb zo'n last van brandend maagzuur, in TCM spreekt men van hitte in de maag. In de TCM vinden we talloze begrippen terug die binnen ons universitair geschoold begrippenkader totale onzin zijn. Dit wordt acupuncturisten én andere alternatieve geneeswijzen dan ook vaak verweten. Maar in de maag zit geen vuur, er brandt dus ook niets, toch vindt niemand het gek als een patiënt over brandend maagzuur spreekt. We maken zonder dat we ons het realiseren gebruik van andere dan de anatomisch-fysiologische begrippen kaders en gebruiken die probleemloos in ons eigen medisch model. Dit heeft te maken met het feit dat wij een oude medische traditie hebben waarin een aantal elementen uit eerdere gezondheidssystemen in de omschrijving van klachten patronen behouden is gebleven. We zijn ons dit vaak niet bewust. De systemen zelf zijn verdwenen en vergeten. In het geval van brandend maagzuur gaat het om een gevoelsindruk gecombineerd met een overblijfsel uit de humoraal pathologie uit de tijd van Hippocrates en die halverwege de 19e eeuw definitief uit de medische praktijk verdreven werd door Virchow. De humoraal pathologie of krasenleer is een ziekteleer, waarin het menselijk lichaam beschouwd wordt als een samenstel van vier 'humores' of 'krasen'. Die term wordt meestal vertaald met 'sappen' wat logisch is gezien de aard van de vier humores. Dat waren namelijk bloed, slijm, gele gal en zwarte gal. Als die vier, goed gemengd, met elkaar in harmonie waren, was er gezondheid; een verkeerde menging betekende ziekte en dan moest een behandeling toegepast worden om de harmonie in de menging weer te herstellen. Verschillende populaire termen in ons spraakgebruik bewaren de herinnering aan deze oude ziekteleer: zwartgalligheid, idiosyncrasie (letterlijk een geheel eigen menging, betekend nu een eigenaardige eigenschap),

quintessens (letterlijk quinta essentia, het vijfde, wezenlijke bestanddeel). (Verburgh Geneeskunde op dood spoor p. 33)

Het uitgaan van kennis die in eerste instantie niet meer bewust wordt ervaren en die impliciet aan de basis van een begrippenstelsel staat, is een paradigma. Kuhn introduceerde deze term en definieerde deze als 'universally recognized scientific achievements that for a time provides model problems and solutions to a community of practitioners' (Kuhn The structure of scientific revolutions, preface viii). Een paradigma wordt zo vanzelfsprekend gevonden dat hierover geen goede discussie mogelijk is. Wie bijvoorbeeld de relativiteit van de huidige geneeskunde ter discussie stelt, maakt licht de indruk dat hij geneigd is ook te geloven dat de aarde plat is. (* Verburgh H 2 p 22) Paradigma's veranderen in de loop der eeuwen en zijn per cultuur anders. In de moderne tijd is er in onze cultuur slechts één paradigma, in tijden waarin mensen meer geïsoleerd leefden waren er meerdere scholen en meerdere paradigma's. Het huidige wetenschappelijke paradigma zoals dat op de universiteiten gedoceed en getolereerd wordt is het Natuurwetenschappelijke model. In de TCM zijn omschrijvingen zoals brandend maagzuur nog steeds verbonden met fysiologische begrippen, die weer een directe verbinding hebben met therapieën omdat hier er nog steeds een verbinding wordt gelegd tussen beleving, omschrijving van de klacht en oorzaak van de klacht. TCM is vooral geïnteresseerd in relaties en daarmee groot geworden, terwijl onze universitaire geneeskunde in de Natuurwetenschappelijke traditie groot is geworden met analyse. Ook de anthroposofische geneeskunde is geïnteresseerd in relaties, maar gaat in eerste instantie uit van de analyse zoals die ook in onze universitaire tradities wordt gedaan, om dit dan later in één geheel samen te voegen. Door de beide systemen te vergelijken ontstaat er een beter begrip van beide. Ieder gezichtspunt heeft ook zijn beperkingen. Ik pretendeer dan ook niet met de door mij vergeleken onderdelen van twee systemen alles wat deze systemen bevat te verklaren. Deze scriptie bedoeld is voor artsen uit beide tradities. Ze hebben vaak weinig kennis van elkaars systeem. Daarom leg ik de basis begrippen vrij uitvoerig uit.

Categorieën

Ik introduceer nu het begrip categorie. Een categorie is een verzameling van gegevens en begrippen die een onderlinge relatie hebben en bij elkaar gezet een geheel vormen dat wat vertelt over de losse onderdelen en aan het begrip van de samenhang van de losse onderdelen een waarde toevoegt. De categorieën kunnen ook gegevens bevatten die in eerste instantie niet in gelijke eenheden en/ of meetwaarden worden uitgedrukt. Het is te zien als de losse gegevens die we van een patiënt verzamelen, het geheel kan worden samengevoegd in één categorie: de diagnose. Denken in categorieën is een oud gegeven. In de TCM vinden we dit terug en is het de basis ervan: Chi, Yin- Yang, de Vijf Elementen en hun afgeleiden, meridianen, etc. Ook in de Europese traditie vinden we het terug. Aristoteles introduceerde ook categorieën als eenheden om gegevens in te rubriceren teneinde meer inzicht te verkrijgen in deze gegevens. Door gegevens in te delen in een categorie kun je ze schikken en herschikken. Je kunt een onderwerp, maar ook een categorie uit elkaar rafelen in losse onderdelen, ze herschikken. In een categorie rangschik je gegevens. In de anthroposofische geneeskunde worden feiten en begrippen ook in één geheel samen gevoegd. Hier gaat het om feiten die door analyse verkregen zijn. Alle gegevens worden georganiseerd in categorieën met de bedoeling meer inzicht te krijgen in de losse feiten terwijl, het overzicht in alle details behouden blijft.

Universitaire geneeskunde

Het mensbeeld dat ten grondslag ligt aan de geneeskunde die aan onze universiteiten gedoceerd wordt is niet een vast gegeven. Ik noemde dit al in de paragraaf 1.1. Op dit moment is aan de universiteiten de visie kort samen te vatten met: een mens is een gecompliceerd chemisch-natuurkundig retort, een ingewikkelde computer die uitsluitend te begrijpen is met behulp van de wetten van de bio- mechanica. Alles wat we nu nog niet begrijpen heeft te maken met de beperkingen van onze apparatuur en zal bij het vorderen van de techniek ook tot een oplossing komen. Dit optimisme hoort bij het paradigma. Het huidige paradigma werd universeel geaccepteerd rond het eind van de 19e eeuw. Het is duidelijk dat het beperken tot één categorie namelijk de wereld van de biomechanica grote voordelen heeft. Alles wat af zou kunnen leiden is weggelaten. Tunnel Vision doet zijn intrede, zodra het onderzoeksveld te groot wordt splits je een deel af, dat dan als zelfstandige eenheid verdergaat. Met de komst van dit tot het uiterste doorgevoerde paradigma is het aantal specialismen explosief gegroeid. Het wederzijds onbegrip is daardoor enorm toe genomen. Het voordeel is ook duidelijk: de technische mogelijkheden zijn enorm toegenomen. Andere categorieën worden logischerwijze systematisch buiten gesloten. Relativeren van eigen mogelijkheden en eigen visie wordt weliswaar gedaan, maar dit is hoort niet tot het 'eigenlijke' vakgebied, het is meer voor het privé gebruik. Hiermee heeft ook betekend dat vanuit deze gedachtegang de additieve geneeskunde als geheel wordt afgewezen, omdat deze andere systemen zich van een ander paradigma bedienen. Alles wat hierbuiten valt is dus onzin. In de huidige natuurwetenschappelijk georiënteerde wetenschap is de gevonden werkelijkheid universeel en uniek en dus overal en altijd geldig.

Anthroposofische geneeskunde

Oorsprong

Op het eind van de vorige eeuw was er een esoterische traditie die een nieuwe impuls kreeg door de werken van mevrouw Blavatsky (* Isis Unveiled 1877). Er werd een nieuwe vereniging opgericht: de Theosofische vereniging. Er waren een groot aantal verschillende ideeën over hoe een verbinding tussen dat wat we zien en min of meer begrijpen en religieuze ervaringen, die we vaak niet bevatten, gelegd kunnen worden. Echter zonder dat er veel praktische consequenties aan verbonden werden. In de Theosofische vereniging, net als in de esoterische traditie waar zij op voort bouwde, wordt aangenomen dat naast de zichtbare wereld er een parallelle niet zichtbare wereld is, waarmee we verbonden zijn door geboorte en dood, maar die ook tijdens het leven op aarde invloed heeft op het bestaan. Onder bijzondere condities is contact hiermee mogelijk. In de vereniging was een streng hiërarchisch systeem met een centraal geleide organisatie waarbinnen te afwijkende ideeën niet werden getolereerd. Vanuit deze traditie, werkte Rudolf Steiner aan een eigen visie. Nadat de voorzitter van de theosofische vereniging de jonge Krishnamurti als de nieuwe Christus op aarde presenteerde, maakte zich van de Theosofische Vereniging los. (*Slavenburg Rudolf Steiner H 1, p. 22) Hij richtte de antroposofische vereniging op, met als doel een verbinding te leggen tussen dat wat we zien en kunnen meten en dat wat we ervaren en niet kunnen meten, alleen kunnen omschrijven. Theosofie leunt zwaar op de niet christelijke tradities in de wereld, antroposofie is sterk op een Christelijke traditie gestoeld, net als onze West- Europese cultuur. Hij wilde vooral dat deze ideeën een praktische uitwerking zouden krijgen zodat ze in het dagelijkse leven toepasbaar zouden zijn en zo ontstond naar aanleiding van vragen van een aantal artsen antroposofische geneeskunde. (*Slavenburg Rudolf Steiner H 6) Samen met de Nederlandse arts Ita Wegman legde hij de

basis voor de antroposofische geneeskunde en schreven zij een fundamenteel werk voor antroposofische geneeskunde. (*Steiner, Wegman, Grundlegendes für die Erweiterung etc.) De antroposofische geneeskunde is net als de TCM geïnteresseerd in relaties tussen verschijnselen en klachten. Beiden brengen verschijnselen en klachten in kaart. Anthroposofische geneeskunde plaatst in de reeks waarnemingen ook laboratorium analyses. Ze gaat uit van de analyse zoals die ook in onze universitaire tradities wordt gedaan. Veel meetwaarden krijgen een andere betekenis doordat ze in een kader geplaatst worden. Dit kader is een categorie. De categorieën kunnen ook gegevens bevatten over andere natuurrijken. Het geheel wordt groter dan alleen een diagnose. Als men de relatie kan omschrijven betekent dat ook in de antroposofische geneeskunde dat men een toegang heeft tot therapieën. In dit geheel ontstaat het begrip over de oorzaak. Ook in de antroposofische geneeskunde wordt gebruik gemaakt van begrippen uit oude geneeskundige systemen. Ook daar vinden we aarde, water, lucht en vuur. De overeenkomsten met de TCM zijn niet altijd zo eenvoudig te doorzien, maar op een aantal aspecten wel heel direct te vergelijken. Het antroposofische systeem van onderstroom/ bovenstroom en het yin/ yang uit de TCM zijn zonder meer te vergelijken. Beide polariteiten zijn omschreven met begrippen en losse gegevens, uit de biologie en geneeskunde, maar ook uit psychologie, natuurkunde, chemie, astronomie en esoterie. Dat is ook in de TCM duidelijk, vooral in het schema van de Vijf Elementen. (*Zie Vijf Elementen ofwel Five Phases*). Daarom zijn er ook relaties met allerlei andere aspecten in het leven te leggen, met directe therapeutische consequenties, niet alleen medicamenteus. Voorbeelden geef ik met de bespreking van de basis begrippen bij drie en vierledig mensbeeld.

basis begrippen

In het antroposofisch wereldbeeld worden ritme en verandering als de belangrijkste kenmerken van al het levende gezien. Verandering staat aan de basis van groei en ontwikkeling. Wat niet verandert gaat te gronde. Maar verandering betekend ook risico: een ontwikkeling kan fataal zijn of een ongekend succes worden. Ritme bestaat uit de inwerking van verschillende invloeden op elkaar. Deze invloeden zijn in te delen en zo kan men komen tot een aantal categorieën. Deze zijn in zichzelf en in relatie tot de andere categorieën samenhangend. In de relatie tot elkaar en de krachtsverhoudingen tussen de categorieën speelt zich een dynamiek af die bepalend is voor gezondheid en ziekte. Gezondheid en ziekte worden niet gedefinieerd als een goede en een foute situatie, maar als een verstoring in de dynamische verhoudingen. Deze verstoring heeft gevolgen hebben voor het organisme. Het organisme verandert. Het wordt na een infectie immuun, of dramatischer: het gaat dood. De categorieën zijn overal in de natuur terug te vinden en spelen een belangrijke rol in de relatie tussen geneesmiddelen en ziekten. Met behulp van categorieën kan duidelijk gemaakt worden wat een plant tot geneeskrachtig kruid maakt. Daarbij wordt ook de toepassing inzichtelijker. (*Zie appendix I*)

Fenomenologie

Fenomenologie is het rangschikken en systematische bewerken van gegevens op een zodanige manier dat uit de bewerking een inzicht in relaties en functioneren ontstaat. Dit inzicht geeft aanleiding tot het herindelen in categorieën. Deze categorieën vormen een soort instrument om het onderwerp opnieuw te benaderen. Het kan vooral inzicht geven in onderlinge relaties tussen verschillende onderwerpen.

Essentieel in de fenomenologische benadering van een onderwerp is dat na verzamelen en schikken van de gegevens, niet meteen een conclusie getrokken wordt. De gegevens worden door een proces van herhaald eventueel dagelijks beschouwen door de waarnemer verwerkt en tot iets van zichzelf gemaakt. De waarnemer en het waargenomene worden als het ware één. In dit proces ontstaan vaak allerlei invallen, die dan ook weer getoetst worden op hun

waarde voor het betreffende onderwerp, of ze in overeenstemming zijn met de bekende gegevens en of ze bijvoorbeeld in de bestudeerde categorie thuishoren. Die invallen zou men inspiratie kunnen noemen. Ze zijn niet af te dwingen, inzicht gevend en komen niet uit het alledaagse bewustzijn. In de anthroposofie worden ze daarom als van een hogere orde gezien. Pas daarna komen conclusies, die samen gaan met een groter begrip van het geheel. Deze methode is kenmerkend voor een anthroposofische benadering van een onderwerp. Men zou het een meditatieve benadering kunnen noemen. Deze methode heb ik ook toegepast bij het vergelijken van de verschillende categorieën. Voorbeelden hiervan geef ik in de appendices I, II, en III. Peter Holmes noemt in *The Energetics of Western Herbs* in hoofdstuk 3 *Meaning of Integration* deze methode the phenomenological paradigm, die TCM en Griekse geneeskunde uit de tijd van Hippocrates gemeen hebben. Dit geldt naar mijn mening ook voor Anthroposofische geneeskunde.

Benadering van mens en natuur

Er zijn binnen de anthroposofische geneeskunde verschillende indelingen en benaderingswijzen, die ieder hun eigen toepassing hebben en die niet absoluut gescheiden van elkaar gezien kunnen worden en met elkaar samen hangen en invloed op elkaar hebben. De besproken indelingen zijn essentieel voor anthroposofische geneeskunde daarom beprek ik ze hier.

driedelig mensbeeld

In het driedelig mensbeeld worden drie verschillende gebieden of categorieën onderscheiden met elk een geheel eigen karakter. (Steiner, *Eine Okkulte Physiologie* voordracht 1 en 2) Het zijn Zenuw- Zintuig Stelsel of Boven Pool, met als belangrijkste lichaamsregio het hoofd, het Ritmisch Stelsel of Midden Gebied met als belangrijkste regio de thorax met hart en longen en het Stofwisselings- Ledematen Stelsel of Onder Pool, met als belangrijkste lichaamsregio de ledematen/ spieren en darmen. Deze zijn in verschillende verhoudingen in de verschillende delen van het lichaam vertegenwoordigd. De gebieden zijn weer te beschouwen als categorieën met allerlei eigen kenmerken. Deze driegeleding vinden we ook weer terug in de categorieën zelf: er zit ook zenuw weefsel in de spieren en darmen, die bij het stofwisselings ledematen systeem horen. De hypofyse, als producent van hormonen op zich en in het bijzonder als producent van hormonen, die grote invloed op de stofwisseling hebben, is een onderdeel van het CZS met stofwisselings kwaliteiten. Het ontstaan van de uitersten - de polen – begint vanuit het midden. In de embryologie zie je deze ontwikkeling bij het organisme weer terug. Het zenuwstelsel zowel als de stofwisselings organen ontwikkelen zich uit één geheel, dat zich in twee delen, die polair tegenover elkaar liggen opsplijst. Hier ligt weer de parallel met de Traditioneel Chinese Geneeskunde, waar vanuit het Chi, als het midden, Yin en Yang ontstaan. (*Zie ook het citaat van Lao Tzu in het hoofdstuk: TCM Basis begrippen.*)

Driegeleding bij de mens

	Zenuw- Zintuig zenuw stelsel/ Boven Pool	Ritmisch stelsel/ Midden gebied	Stofwisselings- Ledematen stelsel/ Onder Pool
Orgaan stelsel Eindorgaan Benoemd als Dynamiek/ beweging	Hersenen/ zenuwstelsel Hersenen Bovenpool Rust, bewegingloos	Circulatie apparaat Hart/ longen Middengebied Ritmisch	Spiereën/ darmen darmen onderpool Willekeurig en onwillekeurig
Ermeë verbonden functie Effect	Denken Afbraak	Voelen 'Bemiddeling' tussen afbraak- opbouw	Willen Opbouw
Chemische representant Bewustzijns toestand	Kwarts Waken	Goud Dromen	Zwavel Slapen

De invulling van de onderdelen: 'Ermeë verbonden functie', 'Effect' en 'Bewustzijns toestand' worden vooral in en Anthroposofische geneeskunde gehanteerd. Ze zijn tot stand gekomen op aanwijzingen van Steiner. (Steiner, Von Seelenrätseln) Meegaand in deze denktrant zijn de relaties te begrijpen.

De ermeë verbonden functies hangen zeer nauw samen, ze zijn eigenlijk niet los van elkaar te zien. Zonder waken een denken. Veel studeren betekend veel activiteit van de bovenpool. Je zit stil, je krijgt het snel koud, als je het de hele dag doet word je moe, je neemt niet meer op, je kunt niet meer nadenken; als je niet op tijd stopt val je in slaap boven je boeken. De energie is verbruikt. Je kunt dat enigszins voorkomen door activiteit van de onderpool: even een wandelingetje maken frist je op, betekend dat ik weer verder kan met mijn scriptie. Uiteindelijk moet je stoppen en gaan slapen, de vegetatieve fase in ons leven treedt in. Dit betekend herstel -lees hier opbouw- in de ruimste zin van het woord. Het te veel stimuleren van de onderpool werkt de activiteit van de bovenpool ook weer tegen, een volle maag studeert niet graag!

Voelen als functie die als essentieel wordt gezien voor het midden gebied, wordt aangegeven door Steiner (*zie schema hieronder*). Hier wordt eigenlijk vooral geduid op het reactieve karakter van het midden, wat hier gebeurt wordt in boven of onderpool bepaald. Slapen: tragere hartslag. Verhoogde stofwisseling bij koorts: snellere hartslag. Van onze stofwisseling zijn we ons niet bewust, maar ook de consequenties van wat we willen overzien we nooit volledig.

Deze drie geleding is ook terug te vinden in de gehele natuur. Dit vormt weer een basis voor het vinden van geneesmiddelen in de natuurrijken en het verklaren van de werking binnen dit systeem van categorieën.

Goethe en later Steiner hebben het concept van de 'ideale-' of 'oerplant' geformuleerd, waarbij wortel- blad en bloei-processen gescheiden zijn. In deze oerplant hebben wortel, blad en bloem typerende eigenschappen, die niet in de andere plantorganen gevonden worden. Ze bevinden zich op een vaste plaats aan de plant. Datgene wat typerend is voor de bloei: opvallende geur (etherische oliën) en kleur wordt hier dus niet de wortels gevonden. Voor wortels is de afwezigheid hiervan juist typerend. Iedere afwijking van dit schema wordt als afwijkend gezien en is een aanwijzing voor potentiële geneeskracht. De gebieden worden naar analogie bij de mens benoemd. De Boven Pool, met als belangrijkste organen de bloemen, het Ritmisch Stelsel of Midden Gebied met als belangrijkste organen bladeren en het Onder Pool met als belangrijkste organen de wortels.

Voor planten ziet het schema er dan als volgt uit:

Driegeleding in het plantenrijk

	Wortelstelsel	Bladeren	bloemen
Benoemd als	Onderpool	Middengebied	bovenpool
Typerend element	Aarde	Lucht en licht	warmte
Typerende substantie	Mineralen	Chlorofyl	Etherische oliën
Dynamiek	Rust, bewegingloos	Ritme/ evenwicht	vervluchtigen
Groei richting	Naar de Aarde	Horizontaal	Naar de Zon
Effect	Opnemen	Verwerken	Opbouw
Parallel in de mens	Zenuw- Zintuig Zenuw stelsel	Ritmisch stelsel	Stofwisselings- Ledematen stelsel
Werkzaamheid	Bovenpool	Middenpool	onderpool

Werkzaamheid heeft vooral met de overeenkomst van de categorie te maken. Dit is waar het aangrijpingspunt van een planten deel ligt. Men zou de mens kunnen zien als ‘omgekeerde plant’ (* Bockemuhl, Lebenszusammenhänge p.64)

In de verschillende delen van de plant vinden bepaalde typerende processen plaats. Voor de bloemen zijn etherische oliën kenmerkend, je zou kunnen zeggen ze horen er thuis. Als er een verschuiving in de verhoudingen plaats vindt krijg je een ziekte proces, als deze verschuiving typisch is voor een plant is het bijna per definitie een geneeskrachtige plant. Dit proces vindt dus in een ander deel van de plant plaats dan waar het volgens de typische indeling thuis hoort, er dus iets bijzonders aan de hand. Het is vaak een proces waarbij werkzame (giftige) stoffen worden gevormd.

Voorbeeld I: Eucalyptus globulus heet in het Duits ‘Fieberbaum’. De boom heeft een speciale relatie tot warmte en licht: ze groeit in een heet klimaat het beste. De bladeren groeien niet horizontaal, maar verticaal, naar beneden gericht, het licht strijkt er vooral langs, zodat het direct op de stam valt. De grote hoeveelheid etherische olie wordt door de gehele plant, tot in de wortels gevormd. Verhardings- processen zijn sterk aanwezig: het hout is zeer hard, de bladeren en de bloem hoofdjes zijn ook houtig. De meeste bomen met hardhout groeien traag, de eucalyptus groeit snel. De eucalyptus neemt ongebruikelijk veel water uit de bodem op en verdampt ook ongebruikelijk veel water via de bladeren, de middenpool van de plant. Dit is de relatie met het element water. Etherische olie is een warmte drager: het is zeer vluchtig en brandbaar. Dit is de relatie met het element warmte. Belangrijk indicatie gebied: bronchitis. Bij een bronchitis wordt door het lichaam te veel vocht geproduceerd in de middenpool. Het proces gaat gepaard met verhoogde activiteit van het warmte organisme zich uitend in koorts. Bij bronchitis wordt in de anthroposofische geneeskunde dus - samen met andere maatregelen- de etherische olie uit de Eucalytus globulus als uitwendige therapie gebruikt in de vorm van een olie die op de thorax wordt aangebracht (Schramm, H.M. Heilmittel-Fibel zur anthroposofischer Medizin, p. 365)

Voorbeeld II: Cichorium intibus is een voorbeeld van een plant met een afwijkende bouw: afwezigheid van etherische oliën in de bovenpool en een onderpool met afwijkende bouw en aanwezigheid van een grote hoeveelheid bitterstoffen. (Zie verder appendix III)

Voorbeeld III: Bryophyllum is een voorbeeld van een plant met een afwijkende bouw in het midden gebied. Het voortplantings proces uit de bovenpool is hierin als het ware terug geschoven. (Zie verder appendix II)

vierledig mensbeeld

In het vierledig mensbeeld gaat het om een soort delen van het lichaam die een bepaald karakter, bepaalde eigenschappen hebben, die fundamenteel van elkaar verschillen. Omdat ze zo verschillend van karakter zijn kunnen ze elkaar doordringen. Tot op zekere hoogte vergelijkbaar met bijvoorbeeld klei waarin water zit maar ook zuurstof kan zitten. Elk deel wordt als een éénheid gezien met eigen kenmerkende eigenschappen. We hebben ze gemeenschappelijk met de natuurrijken. Deze delen worden wezensdelen genoemd en heten fysiek-, ether-, astraal- en 'ik'- lichaam, ze worden uitvoerig beschreven door Steiner en Wegman. (* Steiner, Wegman, Grundlegendes für die Erweiterung der Heilkunde Hoofdstuk1) Naast gemeenschappelijke kenmerken hebben deze rijken verschillen, die in het onderstaand schema zijn samengevat. De mens is hierin het evolutionair gezien jongste deel, het mineraal het oudste deel. Je zou kunnen zeggen het mineraal is het meest uitgekristalliseerd als vorm en volledig bepaald door omgevings factoren, zonder eigen activiteit. Bij de mens is dit omgekeerd, de mens wordt niet bepaald door zijn omgeving, de omgeving wordt bepaald door de mens.

vierledig mensbeeld samen gevat in categorieën

natuurrijken	mineraal	Plant	Dier	Mens
Gemeen- schappelijk deel	Mineraal	Mineraal Plant	Mineraal Plant Dier	Mineraal Plant Dier Mens

De categorieën zijn weer verder in te delen en er kunnen meerdere eigenschappen aan toegekend worden.

vierledig mensbeeld in categorieën verder aangevuld

begrippen	Mineraal	plant	Dier	Mens
element	Aarde	Water (organisme)	Lucht (organisme)	Warmte (organisme)
Kenmerkende Eigenschap- pen	Vaste vorm Star, Tijdloos, Onveranderlijk	Metamorfose Groei/ opbouw Vormkrachten Voortplanting Houdt bij één	Impuls volgend Beweging/ afbraak Verandering	Individualiteit Onafhankelijkheid
Natuurweten- schappelijk Oud Grieks Anthroposo- fisch Pathologie	Ruimtelijke vorm Lichaam Fysieklichaam Sclerose	Vegetativum Ziel etherlichaam Ontsteking	Psyche Ziel Astraal lichaam Spasme	Individu Geest 'ik' organisatie

Hier vinden we weer elementen uit de Griekse natuur filosofie terug, waarin de mens wordt gezien als samengesteld uit een kosmisch en een aardse deel. Ook in de TCM zien we dit terug in de vorm van Yin (het aardse deel) en Yang (het kosmische deel). Er is nog een verdere differentiatie die een verwantschap heeft met de Chinese Vijf Elementen. Hierin worden relaties tussen organenfuncties psychologische en omgevingsfactoren gelegd. Op een aantal plaatsen wordt dit weer genoemd (*zie appendix I, II, III*)

Relaties in de Anthroposofische geneeskunde:

Planeet processen

Relatie\categorie	Jupiter	Mars	Zon	Saturnus	Mercurius	Venus	Maan
Orgaan	Lever	Gal	Hart	Milt	Long	Nier	genitaliën
Metaal	Tin	IJzer	Goud	Lood	Kwik	Koper	zilver
Wezensdeel	Ether		Ik		Fysiek	Astraal	
Temperament	Flegma	Cholerie			Melancholie	Sanguin	
Psyche/ gedrag		Moed	Enthousiasme	Concentratie	Juist oordeel	Wilskracht	
Emotie	Gelaten	Woede			Somberheid	Angst/fear	
Lichaamsbouw	Dik	Atletisch			Mager, schonkig		
Element	vocht	Vuur			Aarde	Lucht	

In de anthroposofische geneeskunde worden de categorieën genoemd naar het erbij horende hemellichaam of soms het metaal. Zoals met in de TCM van het element hout spreekt, gebruikt met in de Anthroposofische geneeskunde van het saturnus proces. Men kent men zogenaamde 'eiwit vormende organen', dat zijn er vier, namelijk lever, hart, longen, nieren. De relaties temperament, emotie en lichaamsbouw zijn met name voor deze organen beschreven. De werking van deze organen is alleen te begrijpen als ze worden beschouwd als behorend tot een categorie, een eenheid die de voor ons bekende werking van een orgaan overstijgt. Het idee is door Rudolf Steiner geïntroduceerd en heeft niet zozeer met vorming als wel met onderhoud van bestaande structuren in het lichaam te maken. We kunnen ons dit gedeeltelijk voorstellen als we bedenken dat de bijnieren, met de productie van aldosteron een sterke invloed op de opbouw en dus op de eiwitstofwisseling hebben, zoals in de opbouw zelf de lever weer een cruciale rol speelt. In de eiwitstofwisseling wordt een afbraak en een opbouwfase onderscheiden: voor het eiwit in het lichaam geïncorporeerd kan worden wordt het met enzymen deels afkomstig uit de pancreas afgebroken, deze afbraak kant wordt in de anthroposofische geneeskunde als één kant van het proces gezien, de onderhoud- respectievelijk opbouw- kant staan deze genoemde organen en in die zin is er dus een parallel met de vijf elementen in de TCM. De bij deze elementen behorende organen worden als 'opslag organen' beschreven, met eiwitten wordt ook informatie opgeslagen. (*Steiner, Geisteswissenschaft und Medizin GA.312 12e voordracht)

Twee stromen

Er worden door Steiner op verschillende plaatsen in zijn werk twee stromen genoemd. In der 'Unsichtbare Mensch in uns' en in 'Grundlegendes' komen de belangrijkste verwijzingen voor. Hij beschrijft twee stromen als twee verschillende uitingen van één en dezelfde 'levenskracht' of 'levensether' die zich uit in twee tegengestelde werkingsprincipes. De Onderstroom komt binnen via stofwisseling 'van onderen' het lichaam binnen, de andere Bovenstroom via de periferie, 'van boven' via de zintuigen. Zoals in de TCM de Chi en de uiting hiervan het Yin en Yang alles doordringen en dus is allerlei gezichtpunten terug te vinden zijn, geldt dit ook voor deze Twee Stromen. In beide systemen worden allerlei gegevens hierin onder gebracht. Het gaat in mijn ogen om hetzelfde. Ik kom hier nog uitvoerig op terug.

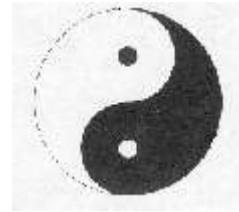
TCM

Oorsprong

De oudste gegevens over acupunctuur dateren uit de prehistorie. Hoe men tot de ontdekking kwam dat met het stimuleren van bepaalde punten een genezingsproces kan worden beïnvloed zullen we wel nooit te weten komen. Er zijn wel verschillende theorieën in omloop. De meest gehoorde in dat door 'Trial and Error' ontdekt werd dat bij verwonding van bepaalde punten op het lichaam pijn elders en/ of ziekten werden beïnvloed. Door uitproberen zou men op andere punten en op het meridianen systeem zijn gekomen. In het leerboek van het Shanghai college of traditional medicine wordt deze theorie in het hoofdstuk over meridianen genoemd.

(*Shanghai college of traditional medicine, Acupuncture a comprehensive text.)
 Persoonlijk lijkt mij het zeer onwaarschijnlijk dat het systeem van de meridianen zo is ontstaan. Het ontdekken van een acupunctuur punt lijkt dan misschien wel aangenaam, het overige is veel te gecompliceerd. Zelfs al zou dit mogelijk zijn, men miste ons huidige analytische vermogen, wat nodig is om een grote hoeveelheid informatie te ordenen en rubriceren. Ik denk dat net als tegenwoordig 'invallen' een grote rol gespeeld zullen hebben. Mensen als Fou Hi zoals beschreven in nauwe verbinding met de natuur. Mensen waren in vroeger tijden veel meer onder de indruk hiervan. De relatie was mede daardoor anders, met als gevolg heel andere inzichten. (Zie ook het commentaar van Schnorrenberger bij de vertaling van de Nei Tsjing Op de volgende pagina.)

Aankankelijk werden stenen naalden gebruikt die later werden vervangen door metalen naalden. De vroegste aanwijzingen voor het gebruik komen niet uit China maar uit India en Oost-Afrika. In China werd het systeem door Fou Hi en Chen Nong verder uitgewerkt. Houang Ti, de legendarische Gele Keizer, compileerde de toenmalige kennis in Nei Tsjing, het leerboek van de Gele Keizer over de Klassieke Chinese acupunctuur. Fou Hi was de grondlegger en daarom de belangrijkste. Hij leefde in nauw contact met de natuur en hij kwam met zijn waarnemingen van de fenomenen in de natuur tot het inzicht dat er samenhangen in de natuur -waar de mens deel van uitmaakt- zijn, die je kunt beschrijven. Als je ze kunt beschrijven geeft dit inzicht in ziekte en gezondheid en ze zijn dus voor therapie te gebruiken. Hij stelde de Monade hiernaast (het Yin- Yang symbool) en de Pa Koua samen. Deze Monade is een diagram met daarin de fundamentele relaties in de TCM namelijk Yin en Yang, als twee tegengestelde, maar ook elkaar aanvullende krachten. In China wordt dit symbool ook wel de Great Polarity of Taiji genoemd. (*Shanghai college of traditional medicine

monade

Acupuncture, a comprehensive text p. 4) In de Pa Kua, op de volgende pagina afgebeeld (Ch'ing dynastie ±1750), wordt de monade omringd door 8 trigrammen, die elk weer zijn samengesteld uit drie balken. Hele balken, die het Yang symboliseren en gebroken balken die het Yin symboliseren. Zo zijn er dus acht verschillende combinaties mogelijk, die ieder verschillende invloeden hebben op de mens, die hierin het midden, als het Yin- Yang teken staat afgebeeld. Hij plaatste de mens als een wezen dat tussen hemel en aarde staat en symboliseerde dit in een trigram. In de Pa Koua voegde hij de verschillende elementen en

Pa Kua (Ch'ing dynastie ±1750)

hun verdeling in Yin en Yang weer samen tot één geheel. In de Pa Koua zijn de Trigrammen die de Monade omgeven weer de symbolisering van de mens als wezen van het midden. Chen Nong legde de relatie tussen landbouwgewassen en de mens en legde zo de basis voor een voedingsleer. Houang Ti compileerde de toenmalige kennis van de Chinese geneeskunde en de acupunctuur zoals wij die kennen Van hem is de aanbeveling om metalen naalden te gaan gebruiken. In de vertaling van de Nei Tsjing wordt door Schnorrenberger in het voorwoord overigens opgemerkt, dat met een vertaling van de chinese begrippen naar begrippen uit de moderne geneeskunde de oorspronkelijke intentie en betekenis verloren gaat. Als correct zou worden vertaald, levert

dat een onbegrijpelijke tekst op omdat de begrippen ons totaal vreemd voorkomen. Als voorbeeld noemt hij Tsj'i. In de Westerse boeken meestal vertaald met energie. 'Toch is dit uit filologisch en natuurwetenschappelijk standpunt een twijfelachtige vertaling. Het Chinese teken betekend zoiets als damp, gas en soms ook nog stralende natuurkracht. Het begrip komt overeen met het Griekse 'pneuma', zoals Empedokles en Hippocrates dat opvatten. Desnoods zou je het kunnen vertalen met levenskracht.' (* Nei Tsjing Ling Tsju Tsjing, Naar de Duitse vertaling van C. Schnorrenberger 1974, Ankh Hermes) Het is naar mijn mening weer een van de aanwijzingen dat in de tijd van het ontstaan van de TCM de mens op een heel andere manier aan zijn kennis kwam dan tegenwoordig, hetgeen zich ook uit in een compleet andere terminologie. De terminologie moet namelijk passen in het heersende paradigma, anders slaat deze nergens op.

basis begrippen:

Yin en Yang

Alles in de natuur is aan ritmen onderhevig, alles wisselt elkaar af: dag/ nacht, warmte/ koude, samentrekken/ uitdijen, al deze factoren beïnvloeden elkaar. Al deze invloeden zijn niet goed of slecht, ook hier hangt de waarde en betekenis af van waar de ene of de andere invloed overheerst. Deze krachten zijn een onderdeel van een groter geheel: de levenskracht: Qi (Chi, Tchi), de categorieën heten Yin en Yang, ik kom er in paragraaf 5 (twee stromen versus Yin- Yang) uitgebreid op terug. Het is de verbinding maar tegelijk ook het principiële onderscheid tussen kosmos- omgeving dichtbij en ver weg- en aarde. Het is ook anders gezegd, door Lao-Tzu:

*Tao produced the One
The One produced the Two
The Two produced the three
And the three produced the ten thousand things.
The ten thousand things carry the Yin and
Embrace the Yang and through the blending
Of the Qi they achieve harmony.*

Qi

De indeling is niet absoluut, nergens is alleen Yin of Yang, hetgeen in de Monade wordt gesymboliseerd in een donker Yin stipje in het Yang en een licht Yang stipje in het Yin.

Qi en de meridianen

Qi, de levenskracht, is in alle levende wezens aanwezig. Qi, ook simpel energie genoemd, stroomt door het lichaam. Niet op een willekeurige manier, maar door 'kanalen' (in Engelstalige literatuur: channels), meridianen genoemd. Huang Ti preekt over rivieren. (*Nei Tsjing Ling Tsju Tsjing p.149) Meridianen zijn verbonden met organen en met de Chinese pols (*zie Chinese pols*). Er is meridiaan Qi (Jing-luo-zhi-qi) en orgaan Qi (Zang-fu-zhi-qi). Het Qi in de meridianen wordt voor een belangrijk deel verzorgd vanuit de gekoppelde organen, voor een ander deel vanuit de andere meridianen. De meridiaan Qi is een soort golf die volgens een bepaald patroon stroomt. De meridianen vormen paren van één yin en één yang meridiaan, waarvan er altijd één begint of eindigt in het hoofd. Er zijn verschillende soorten Qi. Qi met een Yin en Qi met een Yang karakter die door de Yin en

經腸大明陽手

Dikke darm meridiaan

經胃明陽足

Maag meridiaan

Yang meridianen stroomt. (Zie verder *Qi en energie productie*). Yin Qi stroomt van beneden naar boven, Yang Qi andersom. Een deel stroomt oppervlakkig een ander deel stroomt diep in het lichaam. Deze (zes) niveau's hebben een naam, die ik hier verder niet zal noemen omdat dit te ver voert. De meridianen vormen een netwerk over romp en ledematen. Ze zijn met elkaar (en met organen) verbonden in een energie kringloop. In de verschillende organen is door deze golfbeweging ook niet op elk moment van de dag even veel energie aanwezig. Er is een beperkte periode met maximale energie: de maximaal tijd, die wordt weergegeven in een tijdsspanne van 2 uur. Deze maximaal tijden kunnen in de orgaanklok gezet worden.

Met behulp van deze orgaan klok kan men aflezen wanneer een orgaan maximale en minimale energie heeft. Tijdens de maximaal periode zijn organen ook meer gevoelig voor beïnvloeding van buitenaf. (*Nei Tsjing Ling Tsju Tsjing H.15-17)

Dit is voor de therapie en voor diagnostiek van belang. Bijvoorbeeld: maximaaltijd van de long meridiaan: tussen 3-5 uur 's morgens. Dit is ook de tijd waarop veel mensen met een niet goed behandeld astma benauwd wakker worden. Er zijn 12 hoofdmeridianen die weer verdeeld worden in Yin en Yang meridianen, naar waar ze beginnen en waar de energie stroom vandaan komt, Yin naar boven, Yang naar onderen. De hoofdmeridianen worden in de Westerse wereld genoemd naar het orgaan waarmee ze verbonden zijn. In de TCM hebben ze ook een naam die een combinatie is van lokalisatie, groep en energie niveau waarmee ze ook verbonden zijn.

Bijvoorbeeld: behorend bij het diepste Energie niveau: nier en hart meridiaan, diep dus Yin. Het diepste niveau heet Chao Yin. De nier meridiaan loopt over de voeten naar de romp. De hart meridiaan van de handen naar de romp. Chinese naam voor voet: Tsou, voor hand: Cheou. De Hart meridiaan heet dus Cheou Chao Yin; de nier meridiaan Tsou Chao Yin. De beschreven energie kringloop heet de grote energie kringloop. De kleine kringloop wordt gevormd door de twee in de mediaanlijn gelegen meridianen, Jen-Mo (Conceptie meridiaan) en Tou-Mo (gouverneur meridiaan). De stroomrichting is in beide meridianen naar boven, hoewel de eerste een Yin en de tweede een Yang karakter heeft!

Qi en acupunctuurpunten

Acupunctuurpunten zijn plekken, al dan niet op meridianen gelegen, waar de Qi aan de oppervlakte komt of geconcentreerd wordt. Ze liggen niet in de huid maar in het losmazige bindweefsel eronder. Door ze met een dunne naald aan te prikken kan de Qi gestuurd worden. Als het Qi onvoldoende is kan deze niet door acupunctuur vergroot worden, prikken zorgt slechts voor een herverdeling van het Qi.

Qi en energie productie

Voedsel wordt verteerd en een deel wordt opgenomen in het lichaam. Bij het omzetten van de energie speelt het Chinese orgaan 3-verwarmer (3-V) een belangrijke rol. De 3-verwarmer is gelokaliseerd in het maaggebied en bestaat uit drie delen. Het bovenste deel waartoe longen en hart horen, een middendeel met de maag en milt/pancreas, en een onderste deel met nier, blaas en lever. In de maag wordt voedsel gesplitst in reine en onreine energie. Voedsel energie heet Ying-Qi. Het reine deel dat licht is en opstijgt, verbindt zich met de adem energie uit de longen en verspreidt zich over de thorax. De onreine energie daalt naar de nieren, waar het in de onderste drieverwarmer / nieren weer verder gereinigd wordt. Het reine deel gaat naar de lever en vervult een functie bij de bloed aanmaak. De onreine energie gaat naar de blaas, waar het water eruit verdampt en naar de longen gaat om zich met de adem energie te verbinden tot Wei-Qi (afweer energie) Er is nog een aparte soort Qi, de Zong-Qi ofwel ancestrale energie. Deze wordt in China de zee van het Qi genoemd en bevindt zich in de borst. De prenatale Qi ofwel Yuan-Qi erf je van je ouders en wordt opgeslagen in de nieren. (*Nei Tsjing Ling Tsju Tsjing H.18)

Organen

Het Yin en Yang vinden we ook terug in de inwendige organen die worden in gedeeld in Yin (Wu-zang) en Yang (liu-fu) organen. U vindt ze terug in het schema met de vijf elementen. Ze worden gekoppelde organen genoemd. De koppeling wordt in de TCM ook wel de broeder-zuster relatie genoemd. Er is tussen beide een verschil in activiteiten. Yang organen zijn bewegelijk en zijn direct betrokken bij de afbraak kant van de stofwisseling en bij absorptie- en uitscheidings processen. Vertering is een afbraak proces, voedingsstoffen worden van hun karakteristieken ontdaan om vervolgens in organen van de Yin groep verder opgebouwd te worden tot lichaamseigen substanties.

Yin organen zijn niet of minder bewegelijk dan de Yang organen. Ze zijn betrokken bij productie, transformatie, regulatie en opslag van 'Fundamentele Substanties' waarvan Qi en Bloed hier genoemd zijn. Yin organen hebben het meest te lijden van Yin invloeden, zoals de hoeveelheid voeding, stofwisselingsstoornissen en lichaamsbeweging.

Yang organen hebben het meest te lijden van Yang invloeden, zoals psychische factoren, angst, stress en psychische overbelasting. Ze reageren vooral met spasme. Ook de pijngewaarwording is verschillend: yang is meer pijn gevoelig dan het Yin. De drie verwarmer en de kringloop kennen wij niet als orgaan. Zij moeten naar mijn mening ook vooral als een concept worden gezien dat vanuit de ontstaansgeschiedenis van de TCM kan worden begrepen. Wij kennen celstofwisseling en kunnen die met onze biochemische kennis

beschrijven en begrijpen. In de TCM is de drie-verwarmer die door het hele lichaam wekt een voorloper hiervan. Ze beïnvloedt de ademhaling, de spijsvertering en het uro-genitale systeem.

Chinese pols

Met het voelen van de pols, het voelen van de arteria radialis, wordt in de TCM niet alleen de pols frequentie gevoeld. Het is een ingenieus systeem waarbij gevoelsindrukken van wijs- middel- en ring vinger die naast elkaar op de a. radialis worden geplaatst, met elkaar vergeleken worden. Er wordt diep en oppervlakkig gevoeld, linker en rechter pols vergeleken. Er wordt een logische relatie gelegd tussen lokalisatie op de pols en orgaan. Voor de therapie is deze methode klassiek en van groot belang voor het bepalen van de ziekte oorzaak, welk orgaan is aangedaan, de prognose en dus van de therapie.

Vijf Elementen ofwel Five Phases

De Elementen leer is één van de pijlers van de TCM. Hier zijn alle belangrijke regels voor diagnostiek en behandeling uit af te leiden. Hier wordt een relatie gelegd tussen allerlei entiteiten die binnen het natuurwetenschappelijk denken geen relatie hebben: organen, psychische factoren, metalen, planeten, seizoenen, enzovoort. Dit wordt ook gedaan in de Anthroposofische geneeskunde, ook hier vinden we relaties die overigens maar ten dele samenvallen. Ze zijn een belangrijke ingang voor de te volgen therapie.

In de TCM spelen de organen lever, hart, milt/ pancreas, long, nier een speciale rol.

In de Anthroposofische geneeskunde spelen lever, hart, pancreas, long, nier ook een speciale rol. Bij beiden zijn er onderlinge relaties die bij de behandeling van ziekten een rol spelen.

Ook hier zijn de overeenkomsten weer opvallend. Ook hier worden weer uiterlijke kenmerken en psychische kenmerken samen gebracht in categorieën die in de anthroposofische geneeskunde onder andere als constituties benoemd worden, waarbij organen, metalen en psychologische karakteristieken samen gebracht worden. Het orgaan is een belangrijke motor achter karakter trekken. Door het in categorieën onder brengen ontstaat er een groter inzicht en een directe verbinding met de therapie, omdat in deze categorie ook de verbindingen met planten en metalen gelegd wordt en er bovendien karakteristieken aan verbonden zijn die mensen kunnen hebben.

(Zie hiervoor appendix I en II)

In de TCM zien de relaties er als volgt uit.

Vijf Elementen ofwel Five Phases

Element	Hout	Vuur	Aarde	Metaal	Water
Yin- orgaan	Lever	Hart/ drie verwarmers	Milt/ pancreas	Long	Nier
Yang- orgaan	Gal	Dunne darm/ kringloop	Maag	Dikke darm	Blaas
Planeet	Jupiter	Mars	Saturnus	Venus	Mercurius
Seizoen	Lente	Zomer	Nazomer	Herfst	Winter
Perverse energie	Wind	Hitte	Vocht	Droogte	Kou
Weefsel	Spieren, pezen, kinetiek	Bloedvaten	Bindweefsel, Vlees, turgor	Huid -long Slijmvliezen - Dikke darm	Bot, merg, CZS
Lichaamsregio	Nagels	Gelaat	Lippen	Lichaamshaar	Hoofdhaar
Zintuig	Zien	Spraak	Smaak, tast	Reuk	Gehoer
Lichaams opening	Oog	Tong	Mond	Neus, keel	Anus, urethra
Psyche/ gedrag	Moed	Enthousiasme	Concentratie	Juist oordeel	Wilskracht
Emotie	Woede	Vreugde	Tobben/pensiveness	Droefheid/grief	Angst/ fear
Deblokkerende actie	Roepen	Lachen	Zingen	Huilen	Kreunen
Kleur	Groen	Rood	Geel	Wit	Zwart
Smaak	Zuur	Bitter	Zoet	Pittig	Zout
Proces	Geboorte	Groei	Transformatie	Neergang/ oogst	Dood/ opslag

(*Chinese Acupuncture, An outline of p.7 en Molen, C. van der Acupunctuur leer- en handboek van de praktische acupunctuur p.36)

Element in Engels Five Phases (TCM: Wu Xing) Het woord element heeft niets met het Westerse begrip element te maken, het is er ook in geen geval mee te vergelijken. De vertaling element is afkomstig uit een begrippenstelsel wat ik al eerder heb aangehaald, namelijk de humoraal pathologie. (*Zie het hoofdstuk Paradigma's*) Bij de namen van de categorieën kunnen we alleen iets voorstellen als we naar de relaties van de categorieën onderling kijken. Water is nodig voor de groei van bomen die hout leveren, wat brandt en tot as (=aarde) wordt, wat weer een hoog gehalte aan metalen bevat, die in water oplossen. Zo is de cirkel weer gesloten. Deze cirkel wordt Sheng cyclus genoemd.

Perverse energie in Engeltalige literatuur ook wel pernicious influence in (TCM: Six Evils, Liu-Yin) genoemd: bio-klimatologische factoren die ziekmakend werken. Als het organisme niet in een goed evenwicht is werken deze invloeden ziekmakend.

Lichaamsopening en zintuig zorgen beiden voor de verbinding tussen binnen- en buitenwereld.

Psyche/ gedrag is de actie die te danken is aan een harmonische functie.

Emotie heeft hier een dubbele betekenis: de genoemde emotie heeft een ziekmakende invloed op het bij de categorie horende orgaan en het orgaan heeft invloed op de betreffende emotie. Bij iemand die om niets woedend wordt en daarin niet te corrigeren is gaat het om een verstoring in het element hout.

Kleur heeft hier voor het uiterlijk. De huid heeft een kleurnuance die wordt bepaald door de werking van organen. In het geval van de bovengenoemde persoon verwacht je dat het groenig is.

Gedragsreactie, deblokkerende actie: een activiteit die een bepaalde invloed van perverse energie tenietdoet en dus genezend werkt.

Ziekte oorzaken

In de TCM worden een aantal verschillende ziekmakende oorzaken beschreven, waarvan een aantal direct uit het schema van de Vijf Elementen is af te lezen. Ziekmakende factoren worden in categorieën ingedeeld die ook in het schema zijn terug te vinden. Maar niet allemaal. Perverse factoren zijn uiteraard ziekmakend en worden uitwendige ziekte oorzaken genoemd. Maar ook emoties komen in het schema voor en zijn in overmaat of bij gebrek aan weerstand ziekmakend en

worden inwendige ziekte oorzaken genoemd. Tenslotte worden manier van leven, dieet, seksuele activiteit, lichamelijke activiteit en diverse andere factoren die in de TCM niet inwendig en niet uitwendig genoemd worden. Hieronder vallen besmettelijke ziekten, trauma's en erfelijke factoren, hoewel deze nooit helemaal los van de persoonlijke eigenschappen gezien kunnen worden. Wind, hitte, vocht, droogte en kou kunnen inwendig en uitwendig ziekte oorzaken zijn. In het algemeen geven inwendige oorzaken chronisch ziekten en uitwendige acute aandoeningen. Het orgaan wat in het schema bij hetzelfde element hoort wordt het eerste aangetast. Met emotie is het net zo. Of ze inderdaad ziekmakend werken hangt af van verschillende factoren. Van de sterkte van de invloed, van de afweer van de persoon. (*Kaptchuk, T.J. The web that has no weaver, p.119-131)

Twee stromen

Het onderwerp twee stromen krijgt pas de laatste jaren in de antroposofische geneeskunde veel aandacht. Er zijn allerlei publicaties aan gewijd, de belangrijkste die ik gebruikte zijn: Bos, 'Zwei Seelen wohnen ach! in meiner Brust'; Knol, Astma bij kinderen; Knol, Die Behandlung van kindern met Astma und/oder Ekzem; Steiner, Der unsichtbare Mensch in uns. Dit is een sleutel voordracht over dit onderwerp; Wijnbergh, De twee stromen. In het werk van Rudolf Steiner wordt er op veel plaatsen naar verwezen (*), meestal niet op een directe manier waardoor het aanvankelijk aan de aandacht ontsnapt is. Er is een indirecte relatie met 3- en 4-ledig mensbeeld. Het is alleen te begrijpen vanuit de idee dat de mens voor de geboorte en na de dood bestaat en niet éénmalig op aarde is. Voor het toepassen van de praktische therapeutische consequenties is dit niet van onmiddellijk belang, voor het begrip in hoe de categorieën zijn samen gesteld wel. Voor de zingevings vraag kan het wel van belang zijn; veel dingen die mensen overkomen zijn willekeurig en lijken vaak zinloos, het idee dat er meer zou kunnen zijn dan dat wat wij onmiddellijk kunnen waarnemen is voor veel mensen een steun in het aanvaarden van hetgeen gebeurt.

De constitutionele kant van bovenstroom en onderstroom: hysterie en neurasthenie.

Onderstroom

Bovenstroom

Onderstroom/ bovenstroom

De mens is te zien als een wezen dat met twee stromen verbonden is.

Eén is de stroom die te maken heeft met zijn verleden en die in hem leeft als veelal onbewuste beelden, als mythologie, dat is wat hij met de geboorte meekrijgt. Het is verbonden met het denken, waarmee we de beelden maken. Daarmee heeft de religie te maken, die de mens verbonden wil houden met deze oude beelden en deze dus wil conserveren.

De andere is verbonden met de dood (en de Christelijke opstanding), met dat wat er nog niet is, wat komen gaat, het onbekende, de toekomst. Het is verbonden met de wil, waarmee we iets in de toekomst kunnen realiseren. Daarmee zijn dus ook groei en reproductie verbonden, als mogelijkheden voor vernieuwing. Het gaat hier net als met Yin- Yang niet om fysieke stromen. Je zou je ideeën stromen kunnen noemen. Stromen, die twee fundamentele opbouwende krachten zijn en die tegelijk het functioneren ervan verklaren en verduidelijken. Maar zoals ideeën uitgevoerd kunnen worden en als bouwwerk zichtbaar worden, zit er ook aan de onderstroom en bovenstroom een fysieke kant. De onderstroom kristalliseert als het ware uit in het hoofd in de vorm van gedachten en voorstellingen tot en met het letterlijk verdichten en neerslaan van materie. Het zenuwstelsel draagt dit proces het meest uitgesproken in zich. Het is daardoor ook het minst vitaal. De bovenstroom werkt andersom. De stroom komt het lichaam binnen door de zintuigen. Hier wordt de impuls opgenomen in het bloed, nauw verbonden met de vitaliteit. De stroom eindigt in de spieren, waar ze oplost in daadkracht. In de plaatjes op de vorige pagina komen naar mijn idee al deze elementen aardig samen, in alle opzichten zijn ze een representant van de betreffende categorie.

In schema:

Onderstroom/ bovenstroom als categorieën

Onderstroom	Bovenstroom
Komt in onderlijf binnen	Komt in hoofd binnen
Nacht	Dag
Koud	Warm
Maan	Zon
Verleden	Heden
Oud	Jong
Komische wereld voor de geboorte	Wereld na de dood
Beeld/ voorstelling	Kiem/ impuls
Denkend inzicht	Willend handelen
Geheugen/ intellect	Praktische fantasie/ inspiratie
Begrip	Verbeelding
Verstand	Zintuiglijke waarneming
Antipathie	Sympathie
Seksualiteit	Religie
Groei	Groeiremming
Geboorte	Dood
Verdichten	Oplossen
Zenuw	Bloed
Rustig	Druk
Individualistisch	Sociaal

Verder nog secundaire relaties, typisch voor Anthroposofische geneeskunde:

Twee stromen in relatie tot wezensdelen en ziekte processen

Onderstroom	Bovenstroom
Ether lichaam	Astraal lichaam
Tumor vorming	Ontstekingsprocessen

(*Wijnbergh, F. De twee stromen, p.318-319.)

Er zijn allerlei waarnemingen die je met deze dynamiek kunt verklaren. Ik zal er een paar noemen. Bij de groei van een embryo wordt eerst het CZS aan gelegd, dit is bij de geboorte vrijwel uitontwikkeld, terwijl je onder het hoofd het lichaam steeds verder zich ziet ontwikkelen. Wanneer een zenuw doorgesneden is zie je dat de bij behorende spiergroep, niet dood gaat- er is nog bloed toevoer- maar wel atrofieert. De spieren worden opgelost en afgevoerd. (*Steiner, R. Der unsichtbare Mensch in uns.)

Wanneer je bij een kind nu de onderstroom zou stimuleren, zou je dus het zenuw- zintuig principe stimuleren, zoals net uit gelegd is dat met vastleggen van materie en groei verbonden.

Verder redenerend volgens dit principe zou stimuleren van de fantasie en dingen doen, de groei remmen. Experimenteel is dit niet zo goed te onderzoeken, echter in onze cultuur is dit al gedaan. Overal waar intellectuele ontwikkeling een hoge vlucht heeft genomen (in de Westerse wereld) zie je de lengtegroei toenemen. Daar waar weinig (intellectueel) onderwijs is en veel lichamelijke arbeid wordt verricht zijn mensen kort. Op Vrije scholen wordt naar Anthroposofische inzichten lesgegeven en staan niet cognitieve leerprocessen, samenhangend met dingen doen en creativiteit centraal. Beide behoren ook weer tot de categorie bovenstroom. Kinderen die hun hele school carrière op de Vrije school hebben gezeten zijn gemiddeld kleiner dan vergelijkbare leeftijdgenoten uit het reguliere onderwijs. (*Bos, A. 'Zwei Seelen wohnen ach! in meiner Brust')

De onderstroom begint met de conceptie te werken, eerst zichtbaar met het aanleggen van het CZS, met al snel de nadruk op het hoofd. In het pasgeboren kind werkt het verder: een pasgeboren kind bevat rond 30% vaste stof. Bij een volwassenen is de invloed verder voortgeschreden: 40% vaste stof. Aan het water gehalte laat zich ook weer aflezen waar de onderstroom procesmatig het meest uitgesproken aanwezig is, zenuwweefsel bevat minder water dan bloed.

Ook hier is als bij Yin en Yang het ene in het andere element vertegenwoordigd. Bloed kan stollen: een stukje onderstroom in het gebied waar de bovenstroom zijn eindpunt vind. In de hersenen de liquor in het ventrikel systeem, waarbij duidelijk is dat het om een streng gereguleerd en ingeperkt proces gaat. Ook hier laat zich weer zien dat met het verstoren van het evenwicht er meteen een ongewenste situatie, een ziekte optreed. Een stolsel op een verkeerde plek richt grote schade aan, hydrocephalus is niet met een goede cerebrale functie te verenigen.

Yin- Yang

Hier wil ik vooral die elementen bij elkaar zetten die voor de vergelijking en het begrip van belang zijn. Ze zijn eigenlijk eindeloos verder uit te breiden, verdere uitbreidingen geven eigenlijk geen verdere verduidelijking. De primaire correlaties zijn het meest fundamenteel, de secundaire correlaties zijn ook klassiek.

Primaire correlatie van het Yin en Yang

YIN	YANG
Aarde	Hemel
Binnen	Buiten
Onder	Boven
Donker	Licht
Nacht	Dag
Winter	Zomer
Koud	Warm
Noord/ West	Zuid/ Oost
Maan	Zon
Centrifugaal	Centripetaal
Verleden	Heden
Komische wereld voor de geboorte	Wereld na de dood
Ontwikkeling	Conceptie
Vrouwelijk	Mannelijk

Secundaire correlaties van Yin en Yang:

YIN	YANG
Binnen	Buiten
Voeten	Hoofd
Buik	Rug
Volair	Dorsaal
Conceptie/ conservatief	Ontwikkeling/ expansief
Leeg	Vol
Meridiaan	Orgaan
Vaste organen/ organen	Holle organen/ Fu organen
Hypofunctie	Hyperfunctie
Verdichten	Oplossen/ vervluchten
Energie	Bloed

Westerse correlaties van Yin en Yang:

YIN	YANG
Ca, K, N, O, P	As, C, H, Mg, Na
Alkalisch milieu	Zuur milieu
Parasympathicus	Sympathicus
Nervus Vagus	Plexus Solaris
Cholinerg	Adrenerg

Uit: G.E.R. de Smet, Fysiologie van de acupunctuur

Ook hier zijn weer parellen naar de mens en ziekte te vinden. Ziekte is niet een wezensvreemd proces, maar een verandering in de verhoudingen tussen de twee elementen. Als je ziekte volgens deze categorieën benadert, kan men ook een indeling in categorieën

maken, waarbij fenomenen weer ingedeeld worden in Yin en Yang. Deze indeling heeft weer consequenties voor de therapeutische benadering.

Een voorbeeld:

Pijnklachten in Yin en Yang:

Yin Pijn	Yang Pijn
Tekort aan energie	Exces van energie
Chronisch	Acuut
Zeurende pijn	Stekende, kloppende pijn
Erger bij koude	Erger met warmte
Beter met warmte	Beter met koude
Pijn zit diep	Pijn zit oppervlakkig

(Voor therapie: zie verder Synthese therapieën samen gevoegd)

Twee stromen versus Yin- Yang

We kunnen nu om de parallellen tussen dit deel van de beide systemen beter te zien de categorieën tegelijk in één schema zetten. Bij het Yin- Yang heb ik primaire en secundaire relaties in één rij gezet. De uitgebreidere relaties heb ik weggelaten. In beide systemen is een verdere uitwerking te vinden. Qi wordt opgesplitst in Yin en Yang. Yin/ Yang zijn weer terug te vinden zijn in alle organen en in de meridianen. Zo is er ook weer een onderscheid tussen bijvoorbeeld onder- en boven- stroom in de nier en is de verhouding tussen deze twee in de spieren anders dan in het zenuw stelsel. De energie waarover we het hebben heet in de TCM Qi. Onderstroom is niets anders dan de yin kant van het Qi, bovenstroom is de Yang kant van het Qi. Zoals ik uitlegde eindigt de onderstroom in het hoofd/ zenuwstelsel en komt de bovenstroom via de zintuigen, waarvan de belangrijkste in het hoofd zitten, binnen. Het is dus ook logisch dat van de gekoppelde meridianen er één is die in het hoofd eindigt of begint. De onder- en bovenstroom hebben immers ook beiden een relatie tot het hoofd. De één eindigt er en de ander komt er binnen.

Voor de samenvatting in een schema zie volgende pagina.

Twee stromen naast Yin- Yang

YIN	Onderstroom	Bovenstroom	YANG
Aarde			Hemel
Onder			Boven
Binnen	Komt in onderlijf binnen	Komt in hoofd binnen	Buiten
Maan	Maan	Zon	Zon
Verleden	Verleden	Heden	Heden
Nacht	Nacht	Dag	Dag
Donker	Oud	Jong	Licht
Noord/ West			Zuid/ Oost
Winter	Wereld voor de geboorte	Wereld na de dood	Zomer
	Beeld/ voorstelling	Kiem/ impuls	
Bewaren	Denkend inzicht	Willend handelen	Veranderend
Vrouwelijk	Geheugen/ intellect	Praktische fantasie/ inspiratie	Mannelijk
Centrifugaal	Begrip	Verbeelding	Centripetaal
	Verstand	Zintuiglijke waarneming	
Komische wereld voor de geboorte	Antipathie	Sympathie	Wereld na de dood
	Seksualiteit	Religie	
Ontwikkeling	Groei	Groeiremming	Conceptie
	Geboorte	Dood	
Verdichten	Verdichten	Oplossen	Vervluchtigen
Neerslaan	Zenuw	Bloed	Oplossen
	Rustig	Druk	
Koud	Koel	Warm	Warm
	Individualistisch	Sociaal	

Qua karakter is er ook een treffende overeenkomst: je kunt als je de categorie onderstroom goed kent of de eigenschappen van het Yin kent de rij zo aanvullen. Maar niet alleen dat; je kunt met de samen voeging beiden ook beter begrijpen, naar mijn idee kun je de elementen uit Bovenstroom/ Yin categorie en de Onderstroom/ Yang categorie onbepaald omwisselen. Bij beide disciplines is er een duidelijke relatie tussen lichaam en geest, er wordt niet alleen gesteld dat dit zo is, hoe de relaties liggen is ook uit het schema af te lezen. Zo is dus duidelijk dat psychische gegevens of symptomen informatie geven over de fysieke conditie. En over therapie: als de onderstroom (te) actief is ga je geen intellectuele arbeid adviseren, maar laat je iemand dingen doen, bijvoorbeeld sport of kunstzinnige activiteit.

Twee stromen naast Yin- Yang Uiterlijke kenmerken

YIN	Onderstroom	Bovenstroom	YANG
Dik	Lang (en fors)	Kort (en dun)	Mager
Transpireert weinig			Transpireert veel
Matte ogen, Afwezige blik Bleek gezicht			Glanzende ogen Levendige blik Rood gezicht
Koud	Koel	Warm	Warm
Inactief	Individualistisch	Sociaal	Actief
Traag	Stil	Lawaaiig	Levendig
Verlegen	Rustig	Druk	Brutaal
Somber	Melancholiek	Uitgelaten	Vrolijk
Zwijgzaam	Introvert	Extravert	Praat veel

Er zijn ook nog verwante relaties te leggen. Deze zijn niet gelijk aan de oorspronkelijke categorieën. Ze zijn te vergelijken met de secundaire relaties van het Yin/ Yang in de TCM. De relaties zie je door de categorieën simpelweg naast elkaar te leggen. Het is ook opvallend dat als je dan weer terugkijkt naar de beschrijvingen van de verschillende elementen in de categorieën deze weer naadloos in het beeld passen. Ook uit verschillende bronnen komt weer informatie die blijkt te passen. R. Steiner beschrijft ook bijvoorbeeld de relatie tussen zilver en het zenuwstelsel en de stofwisseling dit laatste komt onder andere tot uiting in de relatie met de seksualiteit.

(*Steiner Geisteswissenschaftliche Gesichtspunkte zur therapie, Voordracht 7)

Synthese: therapieën samengevoegd

Het is niet altijd goed mogelijk om de Anthroposofische en de TCM therapie volledig apart te beschrijven. Er zijn veel overeenkomsten zowel in het aangeven van oorzaken en de behandelingen. De toepassing van de kruiden zijn niet essentieel verschillend. Ik heb met name de Westerse kruiden vergeleken. Er zijn ook opvallende overeenkomsten ook in de verklaring van hun werkingsmechanismen. Ik vergelijk dan meteen de TCM en de Anthroposofische geneeskunde.

Therapie in de Anthroposofische geneeskunde

In de Anthroposofische geneeskunde wordt niet alleen naar de zieke zelf gekeken maar uiteraard ook naar de omgeving. Er zijn een aantal verschillende therapeutische maatregelen mogelijk. Er wordt behandeld met in- en uitwendige therapieën. Er worden kruiden mengsels en gepotentieerde middelen gegeven. Van uitwendig toepassingen van kruiden geef ik bij de therapie van astma en eczeem voorbeelden. Daarnaast zijn er ook dieetmaatregelen, hoewel die als symptomatisch worden gezien en meestal niet erg vergaan door het sociaal invaliderende en neurotiserende karakter die ze hebben. (*Knol, M.G.P. Astma bij kinderen. p.29) Verder is er een bewegingsleer, de eurythmie die regelmatig wordt toe gepast, vooral bij chronische aandoeningen. Naalden worden ook gebruikt, voor injecties van medicamenten, vaak op specifieke plaatsen vergelijkbaar met acupunctuur.

Therapie van astma

De twee stromen zijn bij astma en eczeem en in de mensen die het hebben meestal duidelijk te herkennen. Er zijn mengvormen maar voor de duidelijkheid heb ik de uitersten besproken. Daarnaast spelen ook nog andere –verergerende- factoren een rol, zoals allergieën en andere omgevingsfactoren waarvan emoties en stress (angst bij ouders) de belangrijkste zijn. Hier

ligt weer een overeenkomst met de TCM die ook deze factoren als ziekte oorzaken ziet. Hier gaat het er weer om niet alleen het klachtenpatroon te behandelen, maar ook de persoon meer weerstand tegen de omgevingsfactoren te geven. Er wordt ook veel aandacht besteed aan het veranderen van deze factoren. Omwille van de beperking van deze scriptie behandel ik deze niet. De indeling die in dit verband het meeste verklaard is in de natte en droge variant. Bij kinderen zijn de fenomenen het duidelijkst te zien, daarom kies ik voor dit gezichtspunt. Bij volwassene zijn de typen soms moeilijker te onderscheiden omdat die zich meer kunnen beheersen, dat kan het beeld aanzienlijk veranderen. Bij zowel astma als eczeem speelt de stofwisseling een grote rol. Bij beiden wordt deze behandeld met dieet en medicatie die niet alleen gericht is op de acute klachten, maar ook op het onderliggende probleem. In de acute situatie moet uiteraard die eerst opgelost worden. De keuze van de middelen hangt af van de ernst van de ziekte en wat de betreffende zieke en de ouders in het geval van een kind willen. Bij een astma aanval is het niet per definitie nodig β -mimetica te geven. Knol geeft er in haar verslag een aantal voorbeelden van en ook in mijn eigen praktijk heb ik die ervaring. (*Knol, M.G.P. Die Behandlung van Kindern met Astma und/oder Ekzem p.7, 33) Ook in de TCM spelen persoonlijke afwegingen een rol bij deze keuze, vaak wordt in acute situatie voor reguliere therapie gekozen en in chronische situaties additieve therapie, dit ligt dus niet altijd voor de hand. Naar mate de oorzaak meer multi-causaal is, neigt men minder naar de reguliere aanpak. (*Kaptchuk, T.J. The web that has no weaver, p.29)

De fenomenen

Het kind in een asthma- aanval is onrustig, ademt snel, is bleek, gespannen, heeft de schouders hoog opgetrokken en zit meestal recht overeind. De ogen zijn groot, soms angstig, de neusvleugels trillen, de borstkas trekt in, de handen en voeten zijn koud, zelden ook blauw. De ademhaling is hoorbaar, piept bij de uitademing die bovendien in verhouding langer duurt, de totale ademhaling is oppervlakkig, de inademing is ook zeer inspannend. We zeggen dat de zenuw- zintuig kant, de wakkere kant, de bovenpool krachten overwegen. Soms braken de kinderen er heftig bij, demonstrerend dat ook stofwisselingsprocessen niet normaal functioneren.

Maar ook buiten de aanvallen om zien we een bepaalde karakteristiek bij deze kinderen: zij zijn vaak mager met een spits gezicht en felle ogen, de borstkas en de schoudergordel zijn wat omhooggetrokken, de voeten en vaak ook de handen zijn meestal koud. In hun gedrag zijn ze onrustig tot chaotisch, niet direct in hun motoriek, als wel reagerend op zintuigindrukken; ze nemen alles waar, speciaal de veranderingen, onthouden alles en berichten het letterlijk terug. Ze maken een vroegwijze indruk, vaak staat hun mond niet stil. In hun slaap blijven ze onrustig bewegen, ze woelen hun hele bed door, praten hardop en soms komt het zelfs tot slaapwandelen. Ondanks het feit dat ze mager zijn, eten ze veel, wel snel, met een geringe voorkeur voor hartig en vlees, soms een duidelijke afkeer van gekookte groenten. De ontlasting is wisselend, eerder aan de dunne kant. Een ander fenomeen is dat ze vaak een centrale positie vervullen in het gezin en vaak ook in de klas; daarin kunnen ze bijzonder geliefd zijn. De oudere kinderen zijn vaak rustiger, lijken een hoog streefniveau te hebben, weten van geen ophouden en zijn vaak zeer perfectionistisch.

Er zijn ook andere typen kinderen. Die zie je overwegend in de leeftijdsfase van 0-7 jaar; meestal gezonde, zelfs dikke kinderen die al vroeg beginnen met vooral (vochtige) luchtwegproblemen waarbij piepen en vaak ook koorts. Problemen van de luchtwegen in de zin van hoesten, bronchitis, pseudocroup, verkoudheid, middenoorontsteking is zoiets waar bijna geen kind in de eerste 7 jaren van zijn leven aan voorbij kan gaan. Het is bijna een natuurlijke uiting van het veroveren van de luchtwereld op de waterwereld in longen, bijholten, middenoorholten. (*Knol, Mededeling voor Anthroposofische artsen) Het is het sterker worden van de bovenstroom, die met de onderstroom, die bij de geboorte het sterkst is, in evenwicht moet komen.

De twee typen kinderen (of volwassenen) en de twee typen astma en eczeem kunnen naast elkaar gezet worden in een schema. Bovenstroom heeft als karakteristiek in dit verband vormkracht, beheersing, gemis aan substantie en onderstroom overvloed aan substantie, gebrek aan vormkrachten, beheersing. Teveel aan beheersing geeft kramp, spasme en bij te weinig beheersing loopt de vocht productie uit de hand. Duidelijk is ook dat het niet waarschijnlijk is dat een mager kind een nat astma krijgt.

uitwerking fenomenen voor eczeem en astma

Astma nat, Onderstroom	Type kind	Type kind	Astma droog, Bovenstroom
Bronchitis- achtig beeld staat op de voorgrond. Rhonchi, weinig piepen Koorts Exudaat staat op de voorgrond	Dik Rustig, sloom Dromertjes, leven in eigen wereldje Stil Warme handen en voeten Jongere kinderen sloddervos	Mager, Spits gezicht kouwelijk Nerveus, onrustig, ook in slaap Wakker, zien alles, reageren direct Chaotisch, kletsen voortdurend Koude handen en voeten Oudere kinderen perfectionistisch	'Happy wheezers' Piepen, weinig rhonchi Jeuk en schilfering staan de voorgrond
Eczeem nat	Onderstroom	Bovenstroom	Eczeem droog

Omdat de behandeling van eczeem en astma in de Anthroposofische geneeskunde veel overeenkomsten heeft, voeg ik beiden in één schema samen. De type schetsen zijn ook niet verschillend. Bij de natte variant is er veel substantie die niet gestructureerd is, wat in geval van ziekte dus tot waterig siccet bij astma en exudaat bij eczeem aanleiding geeft. Er is een overmaat aan onbeheerste ongestructureerde vitaliteit/ levenskracht waardoor ook secundaire infecties makkelijk optreden. Bij de droge variant is er juist teveel structuur. Het siccet is dik en taai, de huid is droog. Secundaire infecties ontstaan niet zo snel. Tijdens een astma aanval zie je een versterking van bovenstroom problematiek, waarbij spasme op de voorgrond staat. Ook bij een nat astma verschuift het beeld naar een te grote bovenstroom activiteit met de fenomenen zoals boven beschreven. Het braken tijdens een aanval wijst op een poging van het lichaam om het evenwicht tussen onder- en bovenpools activiteit weer te herstellen. Ook het optreden van infecties bij een droog astma wijst in die richting. Bij de natte vorm is het meer te zien als een nog verder uit het evenwicht raken van het al verstoorde evenwicht, waarbij dan ook weer de andere pool reageert met meer activiteit, zich uitend in spasme. Er kunnen natuurlijk allerlei bijkomende factoren zijn die de behandeling beïnvloeden. Naast het behandelen van de bronchospasme is het behandelen van de stofwisseling een fundamentele zaak. Uit de fenomenen tijdens de aanval blijkt al hoezeer deze ook meespeelt. De basis van de behandeling van de stofwisseling bij astma is gelegd door opmerkingen van Steiner. Hij stelde dat hier het fundamentele probleem bij de aanpak van astma ligt en dat de bronchospasme secundair hieraan is. Hij beschrijft de stoornis als een gebrek aan 'innere Appetit', waarmee hij duidt op een onvoldoende ingrijpen van de bovenpool processen in de stofwisseling. (*Steiner, Zur therapie 3e voordracht p. 204)

In wezen verlopen alle processen die met opbouw en afbraak te maken hebben, dus ook de spijsvertering en de energie productie en niet goed. Waar het accent van de behandeling ligt wordt door symptomen, ouders en arts bepaald. Het is net als puntformules in de TCM een richtlijn die afhankelijk van het klachten patroon en de onderliggende constitutie, naar eigen inzicht toegepast dient te worden.

Therapie uitwerking voor eczeem en astma

Therapie eczeem en astma in Anthroposofische geneeskunde (naar Knol en Schramm)

Astma nat	Onderstroom	Bovenstroom	Astma droog
Plumbum p. Cichorium Equisetum olie, kwark als compres bij koorts Thijm olie uitwendig, voor de nacht	Ether lichaam Veronica, Salvia ↑ Argentum per Bryophyllum ↑	Astraal lichaam Quercus ↑ Plumbum per Cichorium ↑	Lavendel olie uitwendig Mosterd wikkel Gember compres Eucalyptus olie uitwendig
Plumbum p. Cichorium	Argentum	Meteroorijzer/ fosfor/ Kwarts als globuli	Koper zalf op nierstreek Argentum per Bryophyllum
Eczeem nat			Eczeem droog

↑ stimuleert/ toniseert
↓ remt/ sedeert

Deze schema's zijn een verregaande simplificatie. Ik heb ze gemaakt om in het kort relaties en therapeutische suggesties samen te brengen. In werkelijkheid komt er meer bij kijken. In de Anthroposofische geneeskunde wordt ervan uitgegaan dat astma niet alleen in de longen zich afspeelt, maar ook in de nieren. Met name de spasme die in de bronchioli zit is een fenomeen wat met een te sterk inwerken van de bovenstroom ofwel het astraallichaam in de longen te maken heeft. Zie het schema 'vierledig mensbeeld in categorieën verder aangevuld' op bladzijde 12. Dit proces wordt gestuurd via de nieren, die weer gerelateerd worden aan de ademhaling en de stofwisseling. In de Anthroposofische categorie nieren hoort het metaal koper, wat in dit geval of inwendig als Cuprum aceticum D4 gegeven kan worden of uitwendig als Cuprum metallicum zalf op de nierstreek. Dit laatste is weer vergelijkbaar met de behandeling van de stofwisseling die ook een constitutioneel karakter heeft. Bij de therapie keuze maakt het bijvoorbeeld enorm veel uit of de patiënt uitgeput is of niet. Bij piepen werkt een compres van water met mosterd meel (mosterd wikkel) op de thorax sterk ontkrampend. Een mosterd meel compres geeft een krachtige prikkel op de huid, die al na korte tijd rood wordt. In de TCM werd deze therapie als een soort moxa gegeven, maar dan liet men het zolang zitten tot er blaren kwamen. Dit is hier beslist niet de bedoeling! Het is heftige appèl op de astrale kant van de bovenstroom (zie schema p. 19), het teveel aan activiteit wordt als het ware verschoven naar de huid. Gember werkt veel milder maar is in principe niet verschillend. In het geval van een uitputting toestand geef je geen therapieën die de bovenstroom activeren. Er moet namelijk een buffer van vitaliteit cq opbouw krachten zijn om dit te kunnen doen. Bij uitgeputte kinderen/ volwassenen werkt dit averechts omdat er eenvoudigweg geen reactie vermogen over is. Als er veel slijm productie in de longen is wordt voor de nacht een tijmolie compres op borst en rug gegeven. Eucalyptus heeft een iets sterkere werking dan Thijm en verwarmd meer, wordt niet bij koorts gebruikt, Thijm wel. Lavendel olie compres geeft je als piepen op de voorgrond staat. Uitwendige behandelingen die een krachtige prikkel geven, spreken meer de bovenstroom aan, die worden dus alleen gegeven bij voldoende vitaliteit. Etherische oliën met hun intrinsieke warmte, stimuleren meer de onderstroom en de opbouw. Magere waarbij de onderstroom onvoldoende is kinderen kan je eigenlijk nooit teveel warmte geven. Dit komt overeen met de strategie in de TCM. Ook daar wordt geen naald therapie gegeven als er een uitputtingstoestand is. Als je de parallel tussen Yin/ Yang en Onder/ Bovenstroom doortrekt werkt een krachtig prikkelende uitwendige therapie vooral via het Yang en dus via de Bovenstroom. In de TCM werkt het

van buiten naar binnen: centripetaal, is een yang eigenschap. Dit geldt vooral voor die uitwendige therapieën die een sterke reactie teweeg brengen zoals mosterd compressen en acupunctuur. Veronica, Salvia officinalis en Quercus rubor zijn middelen die vooral op de stofwisseling werken, Salvia en Quercus via de bovenstroom, Veronica meer via de onderstroom.

Aanduiding werkingsmechanisme kruiden vanuit Anthroposofische geneeskunde.

In de vorige paragraaf schreef ik al iets over de werkingsmechanismen bij de toepassingen. Opvallend is dat de bij astma en eczeem gebruikte kruiden veel bitterstoffen bevatten en rijk zijn aan etherische oliën. Bitterstoffen zijn traditioneel verbonden met de stofwisseling en vooral met de lever en gal. (*Bockemühl, J. Lebenszusammenhänge p. 66) Het is geen toeval dat een aantal ook in de keuken gebruikt worden. Cichorium, Eucalyptus, Lavendel, Salvia, Thijm, Veronica en Quercus zijn allemaal in mindere of meerdere mate verhout en droog. Hoewel Cichorium, Salvia, Thijm, Veronica en Quercus bitter zijn, is het karakter verschillend. Salvia is minder verhout en bitter dan Quercus en door de etherische oliën meer verwarmend. Dat is bij een overvloed aan vocht en koude processen bij astma en eczeem belangrijk. Thijm heeft deze beide eigenschappen nog weer sterker dan Salvia en is bovendien scherper. Veronica is veel milder en zoeter dan Salvia, Thijm en Quercus, die een scherpe bitterheid heeft die lang blijft hangen. Quercus en Salvia worden 's morgens gegeven en hebben een opwekkende werking, Veronica wordt 's avonds gegeven en heeft een meer sederende werking op de stofwisseling. (*Steiner Zur therapie 3e voordracht p. 205) Cichorium werkt zoals gezegd vooral op de stofwisseling, Plumbum per Cichorium werkt structurend, opdrogend (*zie appendix I), Argentum per Bryophyllum werkt ook op de stofwisseling maar meer stimulerend, bevochtigend (*zie appendix I). Thijm werkt ook structurend en opdrogend met name in de longen en op de huid, net als Salvia overigens. De laatste is meer bitter en door het hoge gehalte aan etherische oliën sterk doorwarmend en spreekt daardoor meer de stofwisseling aan. Eucalyptus werkt door zijn vormkrachten en zijn sterke beheerste warmte processen vocht en koude verdrijvend. Equisetum is een bijzonder droge plant die veel kiezel (kwarts) bevat. Het werkt vooral opdrogend en verkoelend. Als compres dus bij veel slijm en temperatuur verhoging. Cuprum werkt verwarmend en structurend en heeft affiniteit voor de (bij-) nieren en is op die manier gerelateerd aan de hormonale kant van de stofwisseling. (*zie Planeet processen p. 17) Preparaten als Meteroorijzer/ fosfor/ Kwarts bevatten ook weer bestanddelen die doorvormend en werken ze versterken de bovenstroom. Meteroorijzer grijpt stimulerend in op de afbraak kant van de stofwisseling (gal). Kwarts is enorm sterk gestructureerd en hard en is een beeld voor de zenuw zintuig pool waardoor de bovenstroom binnen komt. Deze combinatie is algeheel stimulerend. Voorwaarde is dat er een adequate onderstroom is, bij uitputting (van de onderstroom) werkt het niet of averechts.

De kruiden, die in de Anthroposofische therapie van astma en eczeem gebruikt zijn door de door mij geciteerde auteurs, worden voor een groot deel ook door Holmes genoemd voor dezelfde indicaties in de TCM. Ook daar spelen indeling in verwarmend, scherp en zoet een rol bij de verklaring van het werkingsmechanisme. Verhoutend -samenhangend met doorvorming- wordt daar adstringerend genoemd. In Holmes wordt van een kruid aangegeven voor wel orgaan het affiniteit heeft, welke smaak het heeft, of het stimuleert of juist sedeert. De samenstellende delen, smaak kwaliteit is een belangrijke factor die in de TCM de werkzaamheid bepaald. In die zin wordt er in de TCM fenomenologisch gewerkt. Vanuit het perspectief van de Anthroposofische geneeskunde kan ik heel goed begrijpen waarom de betreffende kruiden ook in de TCM voor die indicaties gebruikt worden. Adstringerend en droog zijn die kruiden die veel bitterstoffen bevatten en een sterke verhouting hebben en heeft dus te maken met wat in de Anthroposofische geneeskunde vormkrachten genoemd worden. De relatie met de stofwisseling komt tot uiting in de bittere

smaak 7 van de 11 in sterke of minder sterke mate hebben. Kruiden met een sterk warmte en stofwisselings proces, gecombineerd met sterke vormkrachten dicht bij de 'ideale plant' staan, zoals Cichorium, Lavendel, Salie en Thijm, Roos, werken op het Qi -van respectievelijk lever/ maag (C), lever/ gal (L), hart (L), long (S,T) en lever/ nier (R). Een sterk warmte proces staat ook in relatie met de mogelijkheid vocht en flegma op te lossen (Eucalyptus, Lavendel, Thijm en Salie) Gember is ook verwarmend zwavelhoudend en in de Anthroposofische geneeskunde daardoor vooral via de stofwisseling werkend. In het boek van Holmes wordt naar mijn idee niet goed duidelijk wat de TCM redenering is, die leidt naar de indicatie. Het waarom blijft onduidelijk. Op een paar uitzonderingen na zijn de indicaties ook gelijk aan die in de Anthroposofische geneeskunde. In het volgende schema worden eigenschappen zowel uit de TCM als de Anthroposofische geneeskunde naast elkaar gezet.

Effecten kruiden in TCM en Anthroposofische geneeskunde

	yang deficiëntie	bij yin deficiëntie	onderstroom	bovenstroom	tonifieren Qi	verdrijft wind	lost vocht/slijm op	verdrijft kou	lost hitte op	droog	adstringerend	scherp	doorvormend	zoet	bitter	nier	milt	maag	long	lever	stofwisseling	huid
Cichorei				*					*	*			*	*	*			*	*	*		
Citoen /citrus medica					*				*	*								*		*		*
Equisetum			*				*			*	*		*									*
Eucalyptus						*	*	*	*					*	*			*	*			*
Gember						*	*	*				*		*			*	*	*	*		*
Lavendel					*	*	*	*		*	*				*	*	*	*	*	*		*
Quercus				*	*					*	*	*	*	*	*		*			*		*
Roos								*	*	*	*		*					*				*
Salvia					*	*	*	*		*	*			*	*		*		*	*		*
Thijm					*	*	*	*		*	*		*	*	*	*	*	*	*	*		*
Veronica					*	*	*	*	*	*	*			*	*					*		*
Bitterzoet							*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*		*

Zwart: relatie in TCM

Rood: relaties in anthroposofische geneeskunde

TCM relaties uit: Holmes, Energetics of Western herbs

Anthroposofische relaties uit: Schramm, Heilmittel fiebel en Pelikan, Heilpflanzenkunde

Therapie in de TCM

Er zijn verschillende therapeutische mogelijkheden. In de TCM wordt net als in de Anthroposofische geneeskunde onderscheid gemaakt tussen uitwendige en inwendige therapieën. Er wordt in de TCM gewerkt met kruiden, die ingenomen worden of uitwendig toegepast, zoals de moxa (zie appendix V) Acupunctuur wordt als een uitwendige therapie gezien! (* Shanghai college of traditional medicine Acupuncture, a comprehensive text p. 397) Daarnaast zijn er dieetmaatregelen, er is een bewegingsleer, waarvan Tai Chi en Chi Kung de bekendste zijn en last but not least er worden naalden gestoken op bepaalde punten, de acupunctuur. Dat dit niet de enige mogelijkheid om te behandelen is, moge hier duidelijk zijn. Dieet maatregelen beschrijf ik kort elders. De indeling zegt mijns inziens ook wat over

de keuze en werkzaamheid van de anthroposofische middelen. (zie appendix V) Voor het verduidelijken van de therapie in de TCM moet ik eerst een belangrijk onderwerp uitleggen. Er is door mij al eerder over een energie kringloop gesproken (zie *Qi en de meridianen*), dat is de energie stroom door de meridianen. Er is ook een cyclus door de elementen. Hier volgt een verdere uitwerking.

Energie cycli: Generatie cyclus en Contrôle cyclus.

In het schema van de Vijf elementen op p.16 is er een vaste volgorde waarin de vijf elementen geordend staan. De richting met de klok mee heet de Generatie cyclus of Sheng cyclus. Deze volgorde weerspiegelt de loop van de energie door de elementen en is een activerende beweging. Hierbij is het zo dat hout vuur stimuleert, vuur aarde, ofwel lever stimuleert het hart, het hart de maag, et cetera. Om te voorkomen dat deze beweging op hol slaat is er ook een Contrôle cyclus of Ko cyclus. (Zie hiervoor de afbeeldingen) Hierbij remt hout aarde en aarde remt water, water remt vuur ofwel de lever remt de maag, de maag remt de nier, nier remt de lever. Dit is een uiterst belangrijk therapeutisch principe wat in alle gebieden van de TCM wordt toe gepast. Als een element gestimuleerd ofwel getoniseerd moet worden, wordt dit gedaan volgens de moeder-zoon regel. Men toniseert het voorafgaande element of orgaan en het element of orgaan zelf. De moeder is dus het versterkende element. Als er geremd ofwel gesedeerd moet worden sedit men de zoon, die energie onttrekt aan de moeder. De zoon is het verzwakkende element. Met de controle cyclus kan ook behandeld worden. Dit doet men als het te controleren orgaan te weinig energie heeft. In dat geval zorgt sederen van het hart voor versterking van long. Het maakt in principe niet uit of dit gedaan wordt met dieet, medicatie of acupunctuur. Patiënten met een energie tekort zullen niet met acupunctuur behandeld worden.

(Zie ook appendix V over dieet.)

Sheng cyclus

→ genereert, stimuleert

Ko cyclus

→ controle, remt

Anamnese, lichamelijk onderzoek, inclusief het voelen van de pols, bepalen de energie status en welk orgaan belangrijk is om te behandelen. Er zijn algemene formules om een bepaalde categorie/ element te versterken. Deze formules vaste punt combinaties.

Het Yang verbeteren, uiteraard door punten op Yang meridianen te prikken: Ma 36, Di 4, en een verbindend punt: Ym 12, respectievelijk voor het yang van de bovenste, onderste en middelste Lichaams regio.

Het Yin verbeteren, weer punten op Yin meridianen prikken: Mp 6, Kri 6, en een punt op de verbindende meridiaan YM 5, respectievelijk voor het yin van de bovenste, onderste en middelste Lichaams regio.

Deze formules hebben parallellen in de anthroposofische geneeskunde. Ze zijn beiden therapie ondersteunende maatregelen. Om bijvoorbeeld de onderstroom c.q. het ether lichaam te versterken wordt het volgende geadviseerd: een vaste dag indeling, vaste etenstijden en vaste rusttijden. Een andere parallel is dat ze allemaal een relatie hebben met de energie productie, de stofwisseling en de onderstroom, de acupunctuur punten worden gerelateerd aan de 3-verwarmer (3-V) en de daarbij behorende organen. Daarom denk ik dat ze te maken hebben met wat bij astma de 'Innere Appetit' genoemd werd en dus ook met Quercus en Veronica behandeld kunnen worden, vooral bij uitgeputte patiënten. Andersom geldt dit ook, mits de patiënt voldoende energie heeft.

Ma 36 (three measures on the leg) is het belangrijkste punt om het Yang (categorie Yang/bovenstroom) te versterken Het punt behoort tot het element aarde. Samen met Di. 4 (three valley's) en Jenn Mo 12 het Mo punt van de maag. Allemaal punten gerelateerd aan de stofwisseling.

Formule om het Yin te versterken Mp 6 (reünie punt van de drie Yin meridianen van het been: Le, Ni, Mi), Kr 6 (Lo doorgangs- punt), Ym 5

Ym 5 is met Mo (alarm) punt van de 3V

YIN	Onderstroom	Bovenstroom	YANG
Onderste 3-V Eucalyptus ↑(long yin) Rozen olie↑, Flos Rosae (lever↑, reproductive Qi↑) Kri 6, Mp 6↑, Ym 5↑	Veronica, Salvia↑ Argentum per Bryophyllum↑ Apis sub- cutaan ↑ (doorwarmend) Argentum ↑(vitaliserend vanuit stofwisseling)	Quercus ↑ Plumbum per Cichorium↑ Formica uitwendig ↑ (doorvormend) Plumbum ↑(vitaliserend via beheersen stofwisseling)	Bovenste 3-V Thijm olie↑ Herba Thymi (Qi ↑) Lavendel (floating yang ↓) Moxa Di 4↑, Ma 36↑, Ym 12 ↑

Yin en Yang zijn niet absoluut, als geheel in de 3-V yang.

↑ stimuleert/ toniseert

↓ remt/ sedeert

Therapie van astma

Over de behandeling van astma met behulp van TCM in de meeste handboeken informatie te vinden. Over de effectiviteit wordt weinig vermeld. In acupuncture a comprehensive text wordt vermeld dat het bij ongecompliceerd astma redelijk affectief kan zijn. (*Shanghai college of traditional medicine Acupuncture p. 595) Van der Molen geeft in zijn boek op een aantal plaatsen behandel mogelijkheden en oorzaken aan. (* Van der Molen, Acupunctuur p. 293, 295,313, 343 en 391) Scott beschrijft in zijn boek de behandeling uitvoerig. Hij geeft ook aan dat het aantal behandelingen om tot resultaat te komen wisselend is en afhangt van de oorzaak. Emotionele factoren: langdurige therapie, aanval van perverse energie, wind of hitte kortdurende behandeling. Aanvullende maatregelen zijn essentieel namelijk: voeding en lichaamsbeweging. (*Scott p. 52) Hij combineert het met reguliere therapie (*Scott p. 50) In de TCM is astma een ziekte die zich niet alleen in de longen afspeelt maar ook in andere organen (de milt en nieren). Dit is weer parallel aan de Anthroposofische geneeskunde. Het is een combinatie van inwendige factoren en uitwendige invloeden (perverse energieën). Ook hier speelt de stofwisseling een belangrijke rol, als in het element aarde/ milt een energie deficiëntie is ontstaat er ook een tekort in metaal/ long. Als er in het element aarde een exces

is wordt het element water ofwel de nier geremd, wat een niet goed functioneren van het element metaal ofwel de long tot het gevolg heeft. Dat is goed te begrijpen als het verhaal over Qi en de energie productie erbij gehaald wordt. Door een ophoping van vocht en kou in de longen kan het long-Qi niet dalen. De nieren moeten het Qi uit de longen opnemen. Als ze deficiënt zijn kunnen ze dit niet. Het Qi stijgt in plaats van daalt, met andere woorden het rebelleert en men gaat hoesten. Om dezelfde reden kan als astma lang als het bestaat de nieren verzwakken. Er komen twee verschillende typen voor die anders behandeld worden. Astma met een tekort of met een teveel aan energie in de long. Bij een tekort is er een zwakke stem en zwak hoorbare ademhaling. Bij een teveel aan energie in de long is de inademing moeilijk, maar klinkt helder. De pols bepaald eigenlijk waar de basis van het probleem zit, in de longen of in de nieren. Bij uitputting van de nieren worden die getoniseerd. Bij veel vocht moet ook de milt behandeld (getoniseerd) worden.

Veel mensen met astma hebben ook eczeem en allergieën. Dit is logisch als naar het schema Vijf Elementen op p.16 gekeken wordt: er is een directe relatie van de huid met de longen.

Therapie: schematische uitwerking voor astma en eczeem (naar Scott) Kruiden: Knol, (Holmes)

Astma nat (Cold)	Onderstroom	Bovenstroom	Astma droog(hot)
Eucalyptus olie uitwendig (clears damp-phlegm/heat) Equisetum olie, kwark als compres Gember (dispells wind/cold) Thijm (olie) uitwendig (resolves phleg/cold, long Qi↑) Milt Qi toniseren Ma36, oplossen phlegma Ma40 Algemeen: Lo9, Bl 13/17	Veronica, Salvia ↑ Salvia(Qi↑, resolves mucus/damp) Veronica (resolves phlegm/ damp) Argentum p Bryophyllum↑	Quercus↑ Mosterd wikkel thorax Gember compres thorax Plumbum p Cichorium↑	Lavendel olie uitwendig Lavendel etherische olie In vernevelaar (Pariboy) (lung and Kidney Qi constraint) long sederen Lo5, Bij uitputting: nier toniseren Ni7, milt Qi↑ Mi6, Ma36 Algemeen: Lo11, Bl13/17
Milt toniseren Mi6, Mi 9,10, Di 11 Herba Thymi (Qi ↑) Veronica (dissolves skin damp/heat) Chamomillae compres Chamomillae(wind/dam)	Argentum	Koper zalf op nierstreek Radix cichorii (nourishing blood)	long sederen Lo5 Herba Thymi (Qi ↑) Flos Roae uitwendig (moistens skin) Citroen olie uitwendig (nourishes the blood) Solanum dulcamara, Lavendel olie uitwendig
Eczeem nat (damp womb)	Nat	Droog	Eczeem droog (dry womb)

↑ stimuleert/ toniseert
↓ remt/ sedeert

Therapie van Eczeem

Behandeling van eczeem wordt veel met TCM gedaan. De door mij geraadpleegde handboeken zijn er eigenlijk vrij kort over. Bij de behandeling van eczeem is Scott optimistischer dan bij astma. Hij geeft aan dat er als regel 4 à 5 acupunctuur behandelingen nodig zijn om een duidelijke verbetering te krijgen en dat er bij verbetering regelmatig een 'booster' gegeven moet worden. Ook hier wijst hij op het belang van dieetmaatregelen, die vooral gericht zijn op vermijden van bekende allergenen. (*Scott p. 171 punt i) Hij wijst bovendien op dezelfde plaats op de relatie tussen gedragsverandering en behandeling. Rustige kinderen worden laten zich meer gelden, drukke worden rustiger, er komt meer evenwicht, waarbij duidelijk karakteristieken van onder- en bovenstroom naar voren komen.

(*Scott p. 171 punt iii) Hij wijst verder op de relatie tussen behandeling met corticosteroiden en het ontstaan en/ of verergeren van asthma. (*Scott p. 171 punt v) Hij schrijft dit toe aan het feit dat eczeem meestal een ophoping is van vocht in de huid. Door de corticosteroid crèmes kan het exces aan vocht niet naar buiten en stijgt op naar de longen. (*Scott p. 52) Deze relatie wordt ook in de Anthroposofische geneeskunde en homeopathie beschreven. Bij oorzaken in de TCM wordt een onderscheid gemaakt tussen acuut en chronisch eczeem. Acuut wordt veroorzaakt door een combinatie van Wind, Hitte en Vocht. Bij de chronische vorm is het Hitte die ook diepere systemen aantast, hitte dringt het bloed binnen. (* v/d Molen p 399; Acupuncture a comprehensive p 663) Scott onderscheidt twee vormen: dry womb en damp womb type, waarin hij refereert aan een combinatie van erfelijke factoren en perverse energieën waarvan de invloed tijdens de zwangerschap begonnen is. Hij behandelt het vochtige type via de milt, de droge vorm via de long. Dit is logisch gezien de relaties in de Sheng-cyclus en de relatie long- huid. De milt heeft invloed op de vertering en op de verdeling van de lichaamsvloeistoffen

Er kan acupunctuur gegeven worden. Er kan gebruik gemaakt worden van kruiden en andere uit de natuur afkomstige substanties, die worden ingenomen of uitwendig worden toegepast als kruiden pap en als compres of olie/ zalf. Hier ligt dan meteen weer de parallel met de anthroposofische geneeskunde. Daar wordt ook gebruik gemaakt van kruiden, al dan niet in een mengsel, meestal op een speciale manier bereidt. In het schema op p 31 heb ik een aantal kruiden aangegeven die in de TCM en de Anthroposofische geneeskunde worden gebruikt, veelal op overeenkomstige wijze.

Conclusie

Terwijl in de TCM Yin en Yang niet een altijd standpunt oplevert met directe therapeutische consequenties is dit bij onderstroom- bovenstroom in de Anthroposofische geneeskunde wel het geval. Hier is er in de verschillende delen van het lichaam een verschillende verhouding die aan gedragsfenomenen en ziekte symptomen is af te lezen. Zoals je over nier- yin en nier- yang kunt spreken en je dit therapeutisch kunt beïnvloeden. In de loop van de eeuwen is het uitgegroeid tot een duidelijk omschreven, uitgekristalliseerd geheel. Er is een meer directe relatie met directe therapeutische consequentie. De stromen worden op de verschillende eerder genoemde niveaus uitgewerkt, voor verschillende ziekten beschreven en met therapieën verbonden. Het is een begrippen stelstel dat volop in ontwikkeling is.

Yin/ Yang en Onderstroom/ bovenstroom zijn uitingen van hetzelfde principe. Omdat ze in een andere tijd en op een andere plaats zijn geconcipieerd, lijkt het een heel andere wereld. Bij nadere beschouwing blijken de overeenkomsten zo groot dat ik meen te kunnen stellen dat het hier om exact hetzelfde gaat. Degenen die de beide concepten ontdekten stelden beiden dat het om een universeel/ kosmisch principe gaat, dat overal in de wereld is terug te vinden, in de levende en dode natuur. Er ontstaat door het vergelijken een beter begrip van deze beide systemen. Veel basis begrippen uit de TCM, zoals yin- yang, de vijf elementen, omschrijvingen zoals nier yin of nier yang klinken exotisch en hebben weinig of geen verbinding met de universitaire begrippen wereld waarin wij zijn opgevoed. Dat alleen al is voor veel collega' s een reden om niets met TCM van doen te willen hebben. Anderzijds negeren veel acupuncturisten het onderliggende begrippen systeem en gebruiken alleen de uitwerking in de vorm van prikken van punten. Daarmee blijft het een tamelijk geïsoleerd specialisme, dat uitermate moeizaam is in te passen in een West-Europees georiënteerde geneeskundige traditie. Ook als deze traditie zelf additief is, zoals in homeopathie en fytotherapie, levert dit veel problemen op. Deze laatste twee hebben overigens ook last van onbegrip vanuit de Universitaire geneeskunde. Dat is weer terug te voeren is op het Natuurwetenschappelijke Model, het enige getolereerde paradigma in de universitaire

wetenschapsbeoefening. Door het introduceren en uitwerken van categorieën zoals dat in de anthroposofische geneeskunde is uitgewerkt ontstaat een inzicht in het gehanteerde begrippen kader. Het is wat Holmes (The energetics of western Herbs p. 64) noemt multi-paradigm thinking. Dat heb ik met mijn scriptie willen laten zien. Om het inzichtelijk te maken is de uitgebreide beschrijving van de beide disciplines noodzakelijk. Ik ben ervan overtuigd dat verdere studie meer van dit soort fenomenen kan blootleggen hetgeen het begrip van de TCM en in dit geval van de Anthroposofische geneeskunde, maar ook de homeopathie en fytotherapie ten goede kan komen. Wellicht brengt het ze ook dichter bij elkaar.

Appendix I

Gevegetabiliseerde metalen.

In de anthroposofische geneeskunde worden een aantal geneesmiddelbereidingswijzen gebruikt die in de Homeopathie en TCM onbekend zijn. In de therapie voorbeelden worden bijvoorbeeld Argentum per Bryophyllum en Plumbum per Cichorium gebruikt. De totstandkoming van deze bereidingen heeft te maken met het gehanteerde mensbeeld waarbij Rudolf Steiner het principe als eerste naar voren bracht.

Het gaat om een potentiëerings proces waarbij metalen eerst gepotentiëerd worden, zoals ook in de homeopathie wordt gedaan, met een draagsubstantie – in dit geval water-. Vervolgens wordt een plant, die proces matig als verwant wordt gezien met het betreffende metaal met dit gepotentiëerd metaal besproeid –bemest zo te zeggen. Procesmatig betekend dat de relatie is samen te vatten in een verwante categorie. (*Zie hiervoor de voorbeelden in appendix II en III*) Deze bemeste plant wordt weer geoogst, gecomposteerd en met deze kompost wordt een volgende generatie weer bemest. Pas na de derde generatie wordt de plant tot geneesmiddel verwerkt. Het metaal wordt als het ware door de plant in samenhang met haar levens cyclus gepotentiëerd. Het wezenlijke is dat het metaal de verschillende elementen van Onderstroom/bovenstroom (Yin/ Yang) doorloopt namelijk:

dag/ nacht, licht/ duisternis, zomer/ winter, groeien/ vergaan.

Deze preparaten komen met name in aanmerking als orgaan therapie gegeven wordt die meer constitutioneel gericht moet zijn en dus de categorie waarvan het orgaan deel uitmaakt als één geheel behandelt moet worden. Het is als het versterken van een orgaan in de TCM, waarbij de long het orgaan is wat je via het element metaal op verschillende manieren kunt aanspreken, maar waarmee je ook de verschillende onderdelen uit de categorie kunt behandelen.

De keuze van de plant voor een metaal wordt ook weer bepaald door de visie op het wezens kenmerk van een plant in de zin van dominante categorie.

Een voorbeeld: Argentum per Bryophyllum, dominant is de relatie tot (het element) water en Plumbum per Cichorium, dominant is de relatie tot (het element) aarde. (*Zie appendix II en III voor verdere uitleg.*)

Appendix II

Argentum per Bryophyllum.

Als we weer het indelen in categorieën hanteren zien we de volgende samenhang:

Argentum

Een van de meest karakteristieke eigenschappen van zilver is het vermogen een spiegel te vormen en het vermogen deze eigenschap onder invloed van licht snel te verliezen. De reflectie heeft het gemeen met de maan, waarbij de koele kleur van het gereflecteerde licht heel anders is dan de kleur van het voor ons gevoel warme goud. Het spiegelbeeld is niet

exact gelijk aan het gespiegelde voorwerp, maar heeft er verwantschap mee, hierin ligt een relatie met de reproductie. Het feit dat het metaal in het (zon) licht zijn eigenschappen verliest moet voor mensen in de oudheid een reden geweest zijn om als 'planeet' de maan ermee te verbinden, die alleen in afwezigheid van de zon goed is te zien. Maanlicht verdwijnt bij zonlicht. De maan die met haar maandelijke cyclus weer een parallel vormt met de menstruatie cyclus van de vrouw. Hierin ligt mijns inziens weer de relatie met de reproductie, die bij de mens zonder seks niet mogelijk was in de tijd dat deze begrippen werden geconcipieerd. Tot slot is er nog de invloed van de maan op de grootste watermassa en klassieke bron van vitaliteit en leven: de zee, die door eb en vloed direct door de maan wordt beïnvloed. Zo is er dan weer de relatie gelegd met vitaliteit.

Bryophyllum:

Succulenten en crassulaceae hebben een bijzondere verhouding tot de waterhuishouding: hoewel ze er droog uitzien en in droge omgeving goed groeien bevatten ze zeer veel water. Teveel water in hun milieu doet ze snel tot rotting overgaan. Bladeren zijn of niet aanwezig of weinig doorvormd in de zin dat ze vooral rond en dik zijn en nooit dun of diep ingesneden. Hierin is een bijzondere verhouding tussen onder- en boven stroom te zien. Verhouten vindt nauwelijks plaats er worden geen stuiken of bomen gevormd. De familie vindt men op de meest voor het leven vijandige plaatsen: droge bijna steriele rots- en zandbodems, tot hoog in de bergen. Hoewel ze zonder uitzondering in zonnige gebieden leven laat hun vochtige karakter geen vorming van etherische oliën of harsen toe. Die laatste zijn vooral met warmte en zon verbonden. Ook de bloemen hebben iets van deze vitaliteit in zich ze verwelken niet snel. In deze planten familie worden in de nacht veel zuren gevormd, die overdag onder invloed van zonlicht verder geoxideerd worden tot koolzuur en water verbrand. Bryophyllum zelf kenmerkt zich door een bijna onbegrensde reproductie in de vorm van kleine jonge plantjes aan de bladranden. Ondanks deze overvloedige, doorschietende vitaliteit in het blad gebied blijft er nog vitaliteit voor een goed doorvormde bloeiaar over. Ook in deze bloeiaar gaat nog de vorming van nieuwe plantjes voort.

(*F. Roemer Berberis en Bryophyllum in Der Merkurstab 1993:no 6 bladzijde 599)

In een schema:

Argentum en Bryophyllum als categorieën

Argentum als categorie	Gemeenschappelijke eigenschap	Bryophyllum als categorie
spiegelen Nacht Maan Verleden	kopiëren	Jonge plantjes op de bladrand Productie kenmerkende bestanddelen tijdens nacht (zuren)
water	Relatie tot water	Bijzondere waterhuishouding Bevat zeer veel water
Cyclische verandering seks	Onderstroom overheerst Seksualiteit	Geen verhouting Reproductie tot in het middengebied (vegetatieve reproductie)
maandcyclus Geboorte Groei	Relatie met reproductie onbegrensd Relatie met vitaliteit	Onbegrensdheid vitaliteit

Argentum per Bryophyllum wordt toegepast als een kind of een volwassene onrustig en nerveus is, bij inslaapproblemen. Een midden om de onderstroom te versterken. Het

gevegetabiliseerde metaal heeft het accent vooral liggen op de psychische kant van de zilverbehandeling.

Het wordt ook toegepast als de stofwisseling te overvloedig is en niet beheerst wordt, waardoor veel slijm gevormd wordt, met andere woorden als de onderstroom niet sterk genoeg ingrijpt in de stofwisseling. Vooral bij nattende eczemen bij kinderen is het geïndiceerd. Het gaat hier als het anthroposofisch wordt bekeken om een probleem op het grensgebied tussen binnen en buitenwereld. De vocht regulatie door een ontstekingachtige reactie verstoord is en er is sprake van verstoorde regulatie van de celdeling in het stratum basale.

Appendix III

Plumbum per Cichorium

Wordt gegeven als krachten van de bovenpool (bovenstroom) onvoldoende vormend op de stofwisseling inwerken, waardoor en er vooral te weinig gevormde overvloedige opbouw plaatsvindt. Dit zie je bijvoorbeeld bij pafferige voor hun leeftijd te forse kinderen. In feite stimuleert het de afbraak.

Cichorium intibus

Cichorei een lid van de familie der Composieten, een hoog ontwikkelde planten familie. Het is een 2- jarige plant die bijvoorkeur op droge plekken. Eerst wordt de krachtige penwortel met blad rozet gevormd, zoals bij de paardebloem die dan ook nauw verwant is. Uit de bladrozet schiet een lange houtige spaarzaam vertakte bloeistengel omhoog met op de splitsing van de zijtakken kleine blaadjes. De bloemen zijn in één dag uitgebloeid, maar er vormen zich elke dag weer nieuwe. De hele plant is sterk uitgevormd: het blad is sterk ingesneden, bloemen zijn samengesteld uit talloze kleine hemelsblauwe bloempjes. De 2- jarige plant wordt in het 2e jaar tot 1,5 meter Hoog.

Als inhoudsstoffen bevat de plant veel bitterstoffen, die vooral in de wortel worden gevormd als een bitter melksap. De as bevat vooral Kalium, Kiesel, Magnesium en IJzer zouten. In de ze plant vinden we een evenwicht tussen de verwekings en verhardings processen (het melksap en de verhouting in de stengel) Door zijn twee jarigheid is hij ook sterk verbonden met ritmische processen, die we ook in de stofwisseling en vooral de gal vorming weer terug vinden. Tevens vinden we een evenwicht tussen sterke stofwisselings processen, zich uitend in een rijke bloei en forse groei en de beheersing ervan, zich uitend in de verhouting van de stengel en de bitterstoffen die vooral in de wortel gevonden worden. Traditioneel wordt in de West- Europesche de plant met de stofwisseling in verband gebracht en het accent ligt vooral op het stimuleren van lever en gal. Lever en gal hebben in de stofwisseling in brede zin een centrale functie, zonder lever en gal geen (vet-) vertering, geen glucose opslag, geen Hb vorming etc. (* Bockemühl, Lebens zusammenhänge p 66)

Plumbum

Lood wordt het meest gevonden in de vorm van Loodsulfide, dat kubusvormige kristallen heeft. Door verhitten wordt Lood uit zijn verbinding met zwavel vrijgemaakt.

Lood wordt genoemd in het oude testament en ook bij de Romeinen werd lood veel gebruikt. De relatie met de planeet Saturnus is voor ons totaal onbegrijpelijk. Alleen in de oude benaming van lood vergiftiging komt de verwijzing nog voor namelijk Saturnisme. Lood heeft een desastreus effect op leven. Loodacetaten desinfecteren (Bürow water)

Verschijnselen bij een acute loodvergiftiging zijn: prikkelbaarheid, braken, diarree, hoofdpijn, krampen in de benen, sufheid tot coma toe. Bij slachtoffers van een chronische lood vergiftiging zie je dat er verhardingsprocessen in het lichaam gestimuleerd worden: er

ontstaat een uitgesproken arteriosclerose. Het bewustzijn raakt gestoord, wordt minder helder, mensen worden passiever, inert. Ook in lage dosering ontstaat een vergiftigingsbeeld waarin psychische factoren een belangrijke rol spelen. Deze chronische lood vergiftiging is waarschijnlijk één van de belangrijkste factoren van de ondergang van het Romeinse rijk geweest, waar de bovenlaag wijn dronk die in met lood beklede vaten werd bewaard. Deze laag van de bevolking verloor zo interesse, vitaliteit en initiatief. Duidelijk is dat lood enerzijds tot het zenuwstelsel en anderzijds tot de stofwisseling een relatie heeft. Dit komt tot uiting in het vergiftigingsbeeld, maar ook in het voorkomen in de natuur – gebonden aan zwavel. Zwavel is in de anthroposofische geneeskunde en de alchemie dé vertegenwoordiger van de stofwisseling. Loodsulfide is een inerte stof. Lood wordt gewonnen door verhitten, waarbij PbO en PbSO₄ worden gevormd, die door temperatuurverhoging zonder zuurstof tot Pb en SO₂ worden gereduceerd. Weer een parallel met stofwisselings- cq verbrandingsprocessen. Verder worden ook chemische (verbrandings) reacties door lood vertraagd: de belangrijkste toepassing was anti-klop in benzine. (PS In termen van onder- bovenstroom geeft Lood een duidelijke versterking van de onderstroom: de oplossende tendens van de bovenstroom wordt geblokkeerd: 'sederen' onderstroom)

Plumbum en Cichorium als categorieën

Plumbum als categorie	Gemeenschappelijke eigenschap	Cichorium als categorie
Zwaar/ doffe kleur Komt meest voor als PbS, is inert		Penwortel diep in de aarde
Kubusvormige kristallen	Verharding	Houdt van droge grond Verhouting/ Verharding bitterstoffen
Remt heftige chemische reacties (lood in benzine)		
saturnus	planeet	Bloeit de gehele zomer door
Dempt af: bij vergiftiging worden mensen suf (ouderwetse naam: Saturnisme)	Begrensd	Onbegrensde bloei
Remt levensprocessen/ stofwisseling/ bewustzijn	Relatie met vitaliteit	Vitaliteit Beheersen van stofwisseling
Relatie met zenuwstelsel en Stofwisseling	Relatie met stofwisseling/ verbranding	Relatie met stofwisseling

Samenvattend is er zo beschouwd een soort parallel te zien als je de categorie Lood en Cichorei naast elkaar zet. Ze hebben met elkaar te maken, ze zijn niet identiek. Daarin ligt in de anthroposofische geneeskunde de ratio om cichorei met gepotenteerd lood te bemesten.

Appendix IV

Moxa

Moxa is hetzelfde als bijvoet (*Artemisia vulgaris*). Het is een wijdverbreid kruid dat reeds in de oudheid door verschillende volkeren als geneeskrachtige plant werd gebruikt. Romeinen deden Bijvoet in hun schoenen als ze lange marsen moesten lopen, om zo hun uithoudingsvermogen te vergroten. Daar komt de naam waarschijnlijk ook vandaan. Naast het gebruik van naalden, wat in het Westen de meest bekende therapie is in de TCM, worden er ook kruiden gebruikt. Moxa is hiervan een heel opvallend onderdeel met speciale

toepassingen. Vooral in het geval van uitputtingstoestanden is het, naast kruiden om in te nemen, de aangewezen therapie.

Moxa en acupunctuur zijn complementair. Moxeren is het verbranden van Bijvoet direct op of boven een acupunctuur punt of op een acupunctuur naald, die in een acupunctuur punt gestoken is. In de T'ang dynastie wordt het moxeren al vermeld, samen met andere manieren om de huid te prikkelen onder andere met mosterd pleister. (*Chinese Acupuncture, An outline of p. 400) Het wordt tegenwoordig meestal verwerkt tot een 20 cm lange rol of sigaret die makkelijk brandt. Van de sigaret kan een stukje afgebroken worden om op een naald te bevestigen. Direct moxeren van een punt wordt gedaan als de patiënt voor prikken te zwak is, of kan ook gedaan worden als een patiënt bang is voor prikken. Als de totale hoeveelheid energie onvoldoende is kan deze niet door acupunctuur vergroot worden, prikken zorgt alleen voor een herverdeling van de aanwezige energie. Met moxa therapie voert met warmte en dus in principe Yang energie toe. Dit geldt met name als moxa rustig -en dus langer- op of boven een punt uitbrandt. Bij een verzwakking van het Yang, waarbij het Yin verhoudingsgewijze te sterk is en een patiënt Yin klachten krijgt, kan het Yang toevoegen weer evenwicht brengen. Het gaat hier dus meestal om chronische ziekten, maar ook bij acute ziekten wordt het geadviseerd om te voorkomen van de Yang-Qi en dus ook de Wei-Qi uitgeput raken. (*Chinese Acupuncture, An outline of p. 402) Met moxa kan een acupunctuur punt ook gesedeerd worden door erop weinig moxa snel te laten verbranden. Zowel bij het denken in Yin/ Yang als in onderstroom/ bovenstroom is de contra indicatie te begrijpen namelijk koorts. Daarnaast zijn er een aantal punten gecontra-indiceerd, ze liggen voornamelijk op anatomisch niet zo geschikte plaatsen (het gelaat). In onze cultuur is moxa niet populair vanwege het imago van 'messy' en ouderwets wat vies: branden geeft rook, as en stinkt. Het past dus niet in een moderne frisse en technische aanpak. Dat is jammer want het is een niet belastende -er hoeft niet geprikt te worden - en effectieve therapie.

Appendix IV

Chinese Dieetleer

De dieetmaatregelen in de TCM hebben niets te maken met adviezen naar aanleiding een analyse van inhoudstoffen van allerlei voedingsproducten. De belangrijkste stelregel is dat men matig eet een regel die we bij iedere dieetleer in Oost en West, of het een oude of een nieuwe leer is, tegen komen. Overvloed aan voedsel en dieetfouten worden als belangrijkste ziekte oorzaken aangemerkt. Hier wordt weer de eerder genoemde fenomenologische aanpak gebruikt. Men kijkt naar vorm consistentie, kleur en smaak. Om praktische redenen de praktijk wordt het meest gekeken naar smaak. De relaties zijn al aangegeven in het schema de Vijf elementen op p.16. Iedere smaak trekt van de maag naar een bepaald orgaan. Zo trekt de zure smaak naar de lever, de bittere smaak van de maag naar het hart, de zoete smaak van de maag naar de milt, de scherpe smaak van de maag naar longen en de zoute naar de nieren. In dezelfde paragraaf wordt aangegeven welke relatie er is tussen een aantal voedingmiddelen en de Vijf elementen en waarom. Hier wordt ook het volgende advies gegeven. Aanwijzingen op de huid dat een van de vijf parenchymateuze (Yin) organen ziek is, vormen de vijf kleuren. (*zie schema p.16*) Hier wordt samengevat volgens de moeder- zoon regel: bij een longziekte moet de patiënt zoet voedsel eten, bij een ziekte van de milt bitter voedsel, bij een hartziekte bij voorkeur zuur voedsel, bij een leverziekte zout voedsel, bij een nierziekte pittig voedsel. (Nei Tsjing Ling Tsju Tsjing De vijf smaakrichtingen p 361)

Literatuur

- 1) **Blavatsky, H. P.** Isis unveiled. Londen 1877 vertaal als De Geheime Leer
- 2) **Bockemühl, J.** Lebenszusammenhänge, Erkennen, erleben, gestalten. Freien hochschule Dornach Scheiz 1980
- 3) **Bos, A.** ‘Zwei Seelen wohnen ach! in meiner Brust’ in: Tijdschrift Vrije Opvoedkunst jaargang 50 nr. 1 januari 1987
- 4) **Chinese Acupuncture**, An outline of The academy of traditional Chinese Medicine 1975 Foreign language Press, Peking
- 5) **Hauschka, R.** Substanzlehre. Zum verständnis der Physik, der Chemie und therapeutischer Wirkungen der Stoffe. 1956 (1981, 8e druk) Vittorio Klostermann Frankfurt a. M.
- 6) **Holmes, P.** The energetics of western Herbs. Treatment strategies integrating Western and Oriëntal herbal medicine. Snow Lotus Press 1997
- 7) **Husemann, F.** Das Bild des Menschen als Grundlage der Heilkunst Verlag Freies Geistesleben Stuttgart 1977
- 8) **Kaptchuk, T.J.** The web that has no weaver. 3e druk 1983, Cogdon en Weed New York
- 9) **Knol, M.G.P.** Astma bij kinderen. 1990, Mededelingen voor Anthroposofische artsen.
- 10) **Knol, M.G.P.** Die Behandlung van Kindern met Astma und/oder Ekzem. 1989, Forschungsjahr “Anthroposofischer Kinderheilkunde” am Gemeinschafts Krankenhaus Herdecke
- 11) **Kuhn, Thomas S.** The structure of scientific revolutions. 1962 The University of Chicago Press
- 12) **Leeuw, K. van der** Het chinese denken. 1994 Boom
- 13) **Lindenboom, G. A.** Geschiedenis der geneeskunde 1971
- 14) **Loyd, G. R. E.** Hippocratic Writings, edited with an introduction by, 1950 Penguin Classics 1983
- 15) **Molen, C. van der** Acupunctuur leer- en handboek van de praktische acupunctuur. 2e druk, uitgeverij: de Tijdstroom 1987
- 16) **Nei Tsjing Ling Tsju Tsjing** Naar de Duitse vertaling van C. Schnorrenberger 1974, Ankh Hermes
- 17) **Pelikan, W.** Heilpflanzenkunde. Philosophisch- anthroposophischer Verlag Goetheanum/ Dornach 1977
- 18) **F. Roemer** Berberis en Bryophyllum Der Merkurstab 1993: no 6 bladzijde 599
- 19) **Schramm, H.M.** Heilmittel-Fibel zur Anthroposofischer Medizin 1997 Novalis Verlag
- 20) **Shanghai college of traditional medicine** Acupuncture, a comprehensive text Eastland Press Seattle 1985
- 21) **Scott, J.** Treatment of children by acupuncture. 1986 Published by the journal of Chinese Medicin, England
- 22) **Steiner, R.** Von Seelenrätseln GA 21 Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 23) **Steiner, R.** Eine Okkulte Physiologie, voordracht 1 en 2 GA 128 Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 24) **Steiner, R.** Allgemeine Menschenkunde GA 293 Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 25) **Steiner, R.** Der unsichtbare Mensch in uns. Das der Therapie zugrunde liegende Pathologische uit: Erdenwissen und Himmelerkenntnis. GA 221 Rudolf Steiner Verlag Dornach

- 26) **Steiner, R.** Geisteswissenschaft und Medizin (1e artsen cursus) GA.312
Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 27) **Steiner, R.** Geisteswissenschaftliche Gesichtspunkte zur Therapie (2e artsen
cursus) GA.313 Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 28) **Steiner, R.** Zur therapie, GA 314 Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 29) **Steiner, R. / Wegman, I.** Grundlegendes für die Erweiterung der Heilkunde, Hoofdstuk
VI, Blut und Nerv; GA 27 Rudolf Steiner Verlag Dornach
- 30) **Slavenburg, J.** Rudolf Steiner een vernieuwer van het oude weten. 1990
Ankh-Hermes
- 31) **Smet, G.E.R. de** Fysiologie van de acupunctuur, 1978 Ankh-Hermes
- 32) **Toonder, M.** Zoals mijn goede vader zei. 1970 De Bezige Bij
- 33) **Verburgh, H.** Geneeskunde op dood spoor. 1972 Lemniscaat Rotterdam
- 34) **Wijnbergh, F.** De twee stromen. 1996 uitgeverij Cicero

Stellingen ten behoeve van het evaluatiegesprek van mijn scriptie

PARALELLEN IN DE TRADITIONELE CHINESE GENEESKUNDE (TCM) EN ANTHROPOSOFOISCHE GENEESKUNDE

A.J.R. van der Ley

- 1 Vanuit natuurwetenschappelijk gezichtpunt is de theoretische achtergrond van de TCM klinklare onzin.
- 2 Onze natuurwetenschappelijk georiënteerde medische opleiding is een onoverkomelijk beletsel om de theoretische achtergrond van de TCM te begrijpen.
- 3 Pas met het begrijpen van het begrip paradigma wordt dit probleem opgelost.
- 4 Het vergelijken van verschillende disciplines, die zich bezig houden met additieve geneeskunde is een zinvolle bezigheid omdat dit het beeld van de disciplines verrijkt en verheldert en dus een groter inzicht in beiden geeft.
- 5 Het vergelijken van Anthroposofische geneeskunde en TCM levert therapeutische consequenties op, die voor beide disciplines een verruiming betekenen.
- 6 Deze scriptie is slechts een eerste aanzet tot het vergelijken van beide disciplines en is dus geenszins volledig.
- 7 Als humor is een onmisbaar voedingsmiddel, als het uit het leven verdwijnt, verhonger je.
- 8 *In der Beschänkung zeigt sich der Meister (Goethe)* Deze Beschränkung leverde mij de grootste problemen op, ik vrees dat ik dus voorlopig niet in de categorie ‘Meister’ val.

Samenvatting:

De begrippen Yin en Yang uit de Traditionele Chinese Geneeskunde hebben zulke sterke overeenkomsten met de begrippen Onderstroom en Bovenstroom uit de Anthroposofische geneeskunde, dat men kan stellen dat het over dezelfde begrippen gaat. Deze vier begrippen worden verder uitgewerkt en toegelicht. De begrippen worden naast elkaar gelegd om het een en ander te verhelderen. Er wordt tevens een relatie naar de therapie gelegd. Er wordt theoretisch en met behulp van voorbeelden uitgewerkt hoe therapieën tot stand komen en wat de ratio achter de toepassing is. Het toepassen van een begrippen kader uit de Anthroposofische geneeskunde, maakt ook duidelijker wat het karakter is van moeilijke begrippen als Chi, elementen en perverse energieën. Het op deze manier vergelijken van beide disciplines is vruchtbaar voor zowel het begrip van beiden als voor de te volgen therapeutische strategieën.

Author: A.J.R. van der Ley, Md
Family doctor in the South East part of Amsterdam

Abstract in English.

The author describes in short the principles of Anthroposophical Medicine and Traditional Chinese Medicine. The concepts of Yin and Yang in the Traditional Chinese Medicine have a strong relationship to the concepts of Under Current and Upper Current in Anthroposophical Medicine. As the author explains, it is about the same concepts. These concepts are further explored and explained. The concepts are compared to each other in schemes to clarify the point of view. Finally therapeutic examples are given.
